

Vipinää kestävään kehitykseen

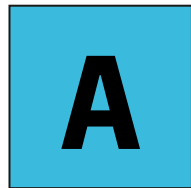
-
Agenda 2030
-työkirja kunnille

KESTÄVÄN KEHITYKSEN TAVOITTEET

Sisällysluettelo

Työkirjan esittely ja käyttöohjeet 04

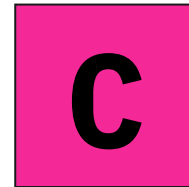
SDG-tavoitteiden lyhyt oppimäärä ja nykytila Suomessa 10

- A1** Mitä kestävän kehityksen Agenda 2030:n tavoitteet eli SDG:t ovat? 12
- A2** SDG-avainsanastoa 15
- A3** Kestävän kehityksen tavoitteet Suomessa 18

SDG-tavoitteiden rooli kunnissa 26

- B1** Kuntien rooli kestävässä kehityksessä 28
- B2** SDG-pohjainen kuntastrategia 31

Näin alkuun SDG-työssä 36

- C1** Kaupunkiverkostot Suomessa ja maailmalla 38
- C2** Tunnista itsesi malleista – kestävän kehityksen johtamismallit 58
- C3** Olennaisuusarvio ja kärkiteemat 69
- C4** SDG Impact Assessment Tool 73

Kohti konkreettisia toimia 77

- D1** Budjetointi kestävän kehityksen välineenä 79
- D2** Sitoumus2050 kunnan näkökulmasta 86
- D3** Yhteistyö kunnassa olevien kumppanien kanssa 94

Seuranta ja viestintä 98

- E1** VLR eli Voluntary Local Review 100
- E2** Mayor's Indicators - oikeiden mittareiden asettaminen 109
- E3** Viestinnän rooli kestävässä kehityksessä 112

Työkirjan esittely

Mitä tämä työkirja käsittelee?

YK:n kestävän kehityksen toimintaohjelma Agenda 2030 on valtioita poliittisesti sitova asiakirja. Se hyväksyttiin valtioiden ylimmän johdon tasolla YK:n kestävän kehityksen huipukokouksessa New Yorkissa vuonna 2015. Toimintaohjelman aikajänne on 2016–2030 ja se sisältää 17 päätavoitetta, jotka rakentuvat vuoteen 2015 päättyneille vuosituhattavoitteille sekä ns. Rio-prosessista kumpuavalle kestävän kehityksen politiikalle.

Agenda 2030:n myötä myös Suomi on sitoutunut YK:n kestävän kehityksen tavoitteiden edistämiseen. Kun Suomi ensimmäisten YK:n jäsenmaiden joukossa kesällä 2016 esitteli raporttinsa¹ tavoitteiden kansallisesta toimeenpanosta, siinä todettiin, että kunnat ovat muun muassa peruspalvelujen ja maankäyttöratkai-

sujen kautta keskeisessä roolissa SDG-tavoitteiden toteuttamisessa – kaupungeilla on siis merkittävä rooli kestävän kehityksen edistämisessä paitsi paikallisella, myös kansallisella ja jopa kansainvälisellä tasolla.

Kestävän kehityksen edistäminen on kuitenkin hyvin laaja-alaista työtä, ja sitä tehdään kaupungeissa ja kunnissa usein siilomaisesti, painottuen esimerkiksi ympäristösektorille. Työn tueksi tarvitaan paitsi vahvempaa strategista ja yhteen sovittavaa otetta, myös käytännön työkaluja, joilla kestävän kehityksen työtä voidaan kunnissa edistää ja Agenda 2030 -ohjelman tavoitteet saavuttaa.

Tähän työkirjaan on koottu työkaluja, toimintamalleja sekä inspiroivia esimerkkejä, joiden avulla kunnat voivat edistää kestävän

¹ National report on the implementation of the 2030 Agenda for Sustainable Development, Finland, Prime Minister's Office Publications 10/2016. <https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/handle/10024/75188>

»
*Kaupungeilla
 on merkittävä
 rooli kestävän
 kehityksen
 edistämisessä
 paitsi paikallisella,
 myös kansallisella
 ja jopa
 kansainvälisellä
 tasolla.*

»

kehityksen Agenda 2030 -ohjelman tavoitteiden saavuttamista.

Kestävän kehityksen kenttä kehittyy ja muuttuu vauhdilla ja uusia työkaluja, toimintamalleja ja kokemuksia tulee jatkuvasti lisää. Kirjaan kootut esimerkit ja työkalut ovatkin lista työryhmään hyödylliseksi näkemistä työkaluista työkirjan kirjoittamishetkellä, eivät lopullinen totuus hyödyllisistä työkaluista. Toivomme kuitenkin, että työkirja inspiroi ja auttaa eteenpäin kestävän kehityksen tiellä ja rohkaisee kokeilemaan ja oppimaan uutta!

Kenelle tämä kirja on suunnattu?

Työkirja on suunnattu kaikille kunnan toimijoille, jotka ovat kiinnostuneita kestävän kehityksen tavoitteiden edistämisestä, olit sitten

SDG-työn konkari tai tutustut SDG-tavoitteiden maailmaan ensi kertaa. Työkirjasta löydät esimerkkejä, työkaluja ja inspiraatiota niin Agenda 2030:n edellyttämän kestävän kehityksen strategisen työn kuin toimeenpanon, viestinnän ja seurannan tueksi.

Mistä työkirja sai alkunsa?

Ajatus työkirjan tarpeellisuudesta sai alkunsa reilun vuoden mittaisen KESTO -hankkeen aikana (Kestävyyden johtaminen ja toimeenpano paikallistasolla), joka toteutettiin yhteistyössä Demos Helsingin, Suomen ympäristökeskus SYKE:n, FCG Oy:n, Suomen Kuntaliiton sekä MSDI Oy:n kanssa. KESTO-hanke alkoi maaliskuussa 2019 ja päättyi toukokuussa 2020.

Hankkeessa kartoitettiin muun muassa, min-kälaisia konkreettisia tavoitteita kaupungit ovat

kestävälle kehitykselle asettaneet ja millaiseen tietopohjaan ne perustuvat sekä tutkittiin mitkä seikat estävät ja edistävät kestävä kehityksen nousemista strategisen kehittämisen keskiöön ja paikannettiin hyviä käytäntöjä.

Voit tutustua KESTO-hankkeen tuloksiin tarkemmin [täältä](#)*.

Työkirjan toteuttajat

SDG-työkirjan kunnille on laatinut ajatushautomo Demos Helsinki yhteistyössä Ympäristöministeriön ja Kuntaliiton kanssa vuoden 2020 kevään ja kesän aikana.

Kirjoittajat:

Ossi Korhonen, Demos Helsinki
 Satu Lähteenoja, Demos Helsinki
 Kaisa Schmidt-Thomé, Demos Helsinki

* <https://vnk.fi/-/tutkimus-kestava-kehitys-kunnissa-vaatii-strategista-johtamista-ja-kansallista-tukea-kestavyys-murroksen-toteuttamiseen>

Työryhmän jäsenet:

Iina Heikkilä, Ympäristöministeriö
 Virve Hokkanen, Ympäristöministeriö
 Olli Majjala, Ympäristöministeriö
 Sini Sallinen, Suomen Kuntaliitto

Graafinen suunnittelu ja taitto:

Petteri Tuukkanen, Berry Creative

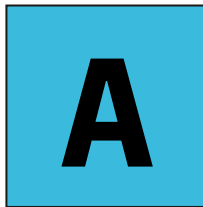
Valokuvat: Ympäristöministeriön kuvapankki, Unsplash. Kannen kuvat: Mikko Vähäniitty, Pentti Hokkanen, Laura Rautjoki (Ympäristöministeriön kuvapankki), Juha Tuomi (Rodeo).

Julkaisuvuosi: 2020

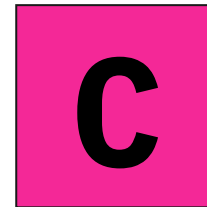
ISBN 978-952-5844-50-4

Näin käytät kestävän kehityksen Agenda 2030 -työkirjaa

Tämä työkirja on jaettu viiteen osaan:

Osista A ja B löydät tarvittavat perustiedot SDG-työn (Agenda 2030 kestävän kehityksen tavoitteet) pohjaksi ja esimerkkejä jo tehdystä SDG-työstä niin Suomessa kuin ulkomailla sekä listan hyödyllisistä kaupunki-verkostoista.

Osista C-E löydät konkreettisempia työkaluja, palveluita, menetelmiä ja esimerkkejä, joilla voit laittaa alulle tai jatkaa kuntasi jo tekemää SDG-työtä.

Osioiden tarkemmat kuvaukset löydät seuraavilta sivuilta.

A

Työkirjan A-osa (SDG:iden lyhyt oppimäärä ja nykytila Suomessa sivut 10–25) löydät perustiedot SDG:ihin liittyen ja tiiviin kuvauksen Agenda 2030 kestävän kehityksen tavoitteiden nykytilasta Suomessa.

- Mitä kestävän kehityksen Agenda 2030:n tavoitteet eli SDG:t ovat? **s. 12**
- SDG-avainsanastoa. **s. 15**
- Kestävän kehityksen tavoitteet Suomessa – missä mennään kansallisella tasolla? **s. 18**

B

B-osa käsittelee SDG-tavoitteiden roolia kunnissa (sivut 26–35). Sieltä löydät näkemyksiä kuntien tärkeään rooliin osana kestävän kehityksen työtä ja inspiraatiota ja esimerkkejä niin suomalaisten kuin ulkomaisten kuntien tavoista kytkeä SDG:t tiiviiksi osaksi kuntien strategiatyötä. Lisäksi osiosta löydät listauksen ja kuvaukset hyödyllisistä kaupunkiverkostoista, joista voit hakea inspiraatiota, vertaistukea, yhteistyökumppaneita ja apua kestävän kehityksen työn organisointiin omassa kunnassasi.

- Mikä on kuntien rooli kestävässä kehityksessä? **s. 28**
- Miten SDG:t nivoutuvat osaksi kuntien strategiatyötä? **s. 31**
- Mitä olemassa olevia kaupunkiverkostoja on ja miten ja miksi niihin kannattaisi liittyä? **s. 32**

C-osasta (Näin alkuun, sivut 36–76) löydät työkaluja, vinkkejä ja inspiraatiota SDG-työn aloittamiseen, oli kyseessä sitten uuden kuntastrategian suunnittelu tai sidosryhmille ja kollegoille SDG-tavoitteiden viestiminen. Jos olet siis aloittamassa tai suunnittelemassa uutta hanketta, ja haluaisit ottaa SDG:t mukaan tekemiseen, tai SDG:t ovat sinulle tai kollegoillesi vielä täysin vieraita, aloita tämän osion viestintämateriaaleista ja työkaluista. Lisäksi osiossa on esitelty lista merkittäviä kestävän kehityksen verkostoja ja muun muassa niihin liittymisen hyötyjä.

D-osasta (Kohti konkreettisia toimia, sivut 77–97) löydät työkaluja, joilla strategisista valinnoista aletaan tehdä totta. Sieltä löydät työkaluja ja inspiraatiota kestävän kehityksen budjetointiin, toimenpidesitoumusten tuottamiseen sekä yhteistyömalleihin ja -mahdollisuuksiin eri sidosryhmien kanssa.

E-osa (Seuranta ja viestintä, sivut 98–114) on puolestaan omistettu toteutettavien – ja vielä suunnittelupöydällä olevien – toimien edistymisen seuraamiseen, mittaamiseen ja mittarien asettamiseen. Osiossa tutustut termeihin ja työkaluihin kuten VLR (Voluntary Local Review) ja MayorsIndicators. Lisäksi osiosta löydät ajatuksia myös viestinnän roolista ja merkityksestä osana kestävän kehityksen työtä.

A

SDG-tavoitteiden lyhyt oppimäärä ja nykytila Suomessa

A1	Mitä kestävän kehityksen Agenda 2030:n tavoitteet eli SDG:t ovat?	12
A2	Kestävän kehityksen avainsanastoa	15
A3	Kestävän kehityksen tavoitteet Suomessa	18

Kuva: Mikko Törmänen / Ympäristöministeriön kuvapankki

A1 Mitä Agenda 2030 kestäväns kehityksen tavoitteet eli SDG:t ovat?

YK:n jäsenmaat sopivat syyskuussa 2015 New Yorkissa järjestetyssä huippukokouksessa kestäväns kehityksen tavoitteista ja toimintaohjelmasta, joiden on tarkoitus ohjata maailman kehityssuunnitelmia vuoteen 2030 asti. Kestäväns kehityksen tavoiteohjelma (Agenda 2030) tähtää äärimmäisen köyhyyden poistamiseen sekä kestäväns kehitykseen, jossa otetaan ympäristö, talous ja ihminen tasavertaisesti huomioon.

Kestäväns kehityksen tavoitteet (*Sustainable Development Goals*) astuivat voimaan vuoden 2016 alussa. Ne sitovat niin köyhiä kuin rikkaitakin

maita eli ne ovat universaaleja. Niissä otetaan huomioon ympäristön kestävä kehitys, talous sekä kansainvälinen yhteistyö ja ihmisoikeudet. Näin on haluttu kattaa maailman kaikkien väestöryhmien hyvinvointi: ketään ei haluta jättää kehityksessä jälkeen.

17 tavoitetta

Kestäväns kehityksen tavoitteita on yhteensä 17 ja niillä on yhteensä 169 alatavoitetta. Tavoite on kääntää globaali kehitys uralle, jossa ihmisten hyvinvointi ja ihmisoikeudet, taloudellinen vauraus ja yhteiskuntien vakaus turvataan ympäristön kannalta kestäväns tavalla. Lisäksi

Kuva: Mikael Ahlfors / Ympäristöministeriön kuvapankki

poistetaan maailmasta äärimmäinen köyhyys kaikissa muodoissaan.

Tavoitteista päättäminen ei ollut lainkaan helppoa: niitä valmisteltiin usean vuoden ajan YK:n jäsenvaltioiden, kansalaisyhteiskunnan, yksityisen sektorin ja tiedeyhteisön voimin. Tavoitteiden etenemisen seuraamiseksi on YK:n johdolla koottu mittaristo, jolla kunkin päämäärän ja tavoitteen toteutumista seurataan. Tällä hetkellä mittaristo sisältää 243 indikaattoria.

Kaikki kestävä kehityksen tavoitteet ovat tärkeitä ja linkittyvät tiiviisti toisiinsa: yhtäkään tavoitetta ei voi tavoitella toisen kustannuksella. Kestävä kehityksen tavoitteiden toteutumiseen tarvitaan niin valtioita, päättäjiä kuin kansalaisiakin.

Info

Tarkemmat kuvaukset jokaisesta tavoitteesta suomennettuna ja kordtimuotoon printattavana pdf-tiedostona löydät Suomen YK-liiton sivuilta:

<https://www.ykliitto.fi/julkaisut/kestavan-kehityksen-tavoitteet-tavoitekortit>

Voit lukea lisää SDG-tavoitteista muun muassa seuraavista lähteistä:

- Suomen YK-liitto, kestävän kehityksen tavoitteet:
<https://www.ykliitto.fi/yk-teemat/kesta-va-kehitys/kestavan-kehityksen-tavoitteet>
- UNDP:n Pohjoismaiden toimisto, Agenda 2030:
https://www.fi.undp.org/content/fin-land/fi_fi/home/sustainable-development-goals.html
- Yhdistyneet kansakunnat -verkkosivusto:
<https://www.un.org/sustainabledevelopment/development-agenda/>

Kestävän kehityksen tavoitteet

A2 Kestävän kehityksen avainsanastoa

Agenda 2030 on globaali kestävän kehityksen toimenpideohjelma, josta sovittiin valtioiden johdon tasolla YK:n kestävän kehityksen huippukokouksessa New Yorkissa 25.9.2015. Toimintaohjelma on valtioita poliittisesti sitova asiakirja, jonka aikajänne on 2016–2030.

Ilmiöpohjainen budjetointi on kokonaisvaltaista otetta korostava hallinnon toimintatapa. Ilmiöpohjainen budjetointi tähtää mm. kokonaisuusien parempaan hallintaan, hallinnonalarajoja ylittävän yhteistyön lisäämiseen ja moniulotteisten yhteiskunnallisten ongelmien, kuten kestävän kehityksen, ratkaisujen edistämiseen. Ilmiöpohjaisella budjetoinnilla voi olla erilaisia ja eri laajuisia vaikutuksia esim. talousarvion rakenteeseen ja sen valmisteluun,

hallinnon organisointiin ja kokonaisuusien johtamiseen.

Kestävän kehityksen toimikunta on yhteiskunnan merkittävät toimijat kokoava vaikuttajafoorumi. Toimikunta edistää yhteistyötä kestävän kehityksen tavoitteiden saavuttamiseksi ja pyrkii juurruttamaan kestävän kehityksen strategiset tavoitteet kansalliseen politiikkaan, hallintoon ja yhteiskunnallisiin käytäntöihin.

Olenaisuusarvio tarkoittaa tässä kehyksessä työkalua vaikuttavimpien toimintatapojen tunnistamiseksi kunnissa ja kaupungeissa. Olenaisuuden tulkinta tapahtuu tarkastelemalla poikkihallinnollisesti, millä toiminnalla on eniten vaikutusta tavoitteiden saavuttamisessa

ja mitkä tavoitteet ovat kuntalaisten ja muiden kunnassa toimivien tahojen kannalta erityisen merkityksellisiä. Samaa termiä käytetään myös yritysten vastuullisuusraportoinnissa, jossa se tarkoittaa hieman eri asiaa.

SDG impact assessment eli kestävän kehityksen tavoitteiden vaikutusarviointi on itsearviointi toimenpiteiden vaikuttavuudesta. Arviointi mahdollistaa yksinkertaisen ja strukturoidun lähestymistavan SDG-tavoitteiden toteutumiseen organisaatiossa. Vaikutusarviointi on ennen kaikkea oppimiskokemus ja hyvä ensimmäinen strateginen askel kohti kestävyden kehittämistä.

SDG-tavoitteilla viitataan kestävän kehityksen tavoitteisiin, jotka on määritelty YK:n kestävän kehityksen toimintaohjelmassa (Agenda 2030,

ks. yllä). Kestävän kehityksen tavoitteita on yhteensä 17 ja niillä on yhteensä 169 alatavoitetta. Niiden kautta pyritään kääntämään globaali kehitys uralle, jossa ihmisten hyvinvointi ja ihmisoikeudet, taloudellinen vauraus ja yhteiskuntien vakaus turvataan ympäristön kannalta kestävällä tavalla.

SDSN eli Sustainable Development Solutions Network on YK:n alainen organisaatio, joka rakentaa globaalia verkostoa yliopistojen, tutkimuskeskusten ja kansalaisyhteiskunnan organisaatioiden kanssa tukeakseen YK:n kestävän kehityksen tavoitteiden toteutumista.

Sitoumus 2050 eli Kestävän kehityksen yhteiskuntasitoumus on Suomen kestävän kehityksen toimikunnan sopima kansallinen kestävän kehityksen strategia. Se on samalla

konkreettinen työkalu, jossa organisaatiot, yritykset ja yksityishenkilöt voivat antaa konkreettisen kestävä kehityksen toimenpidesitoumuksen yhteisten tavoitteiden toteuttamiseksi.

VLR eli Voluntary Local Review on paikalliselle tasolle, siis kunnille ja kaupungeille, suunnattu väline Agenda 2030:n kestävyystavoitteiden saavuttamisen seurannassa. Voluntary Local Review toimii ennen kaikkea tavoitteenasettelun ja seurannan tukena, mutta se on myös suosittu tapa viestiä paikallistason merkityksestä kestävä kehityksen edistämisessä.

VNK eli Valtioneuvoston kanslia koordinoi Suomen kestävä kehityksen työtä.

VNR eli Voluntary National Review on vapaaehtoisuuteen perustuva kansallinen Agenda 2030-tavoitteiden seurannan raportti YK:lle. Suomi antoi oman raporttinsa ensimmäisten maiden joukossa vuonna 2016. Suomi raportoi YK:n toimielimelle HLPF:lle joka neljäs vuosi, viimeisimpänä elokuussa 2020.

https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/162268/VNK_2020_8_Voluntary_National_Review_Finland.pdf?sequence=4&isAllowed=y

A3 Kestävän kehityksen tavoitteet Suomessa

»
Suomi on muiden Pohjoismaiden rinnalla kansainvälisten kestävän kehityksen vertailujen kärjessä.
»

Suomen tilanne on hyvä useissa Agenda 2030:n tavoitteissa, jotka liittyvät sosiaaliseen kestävyteen, talouteen sekä työhön

Suomi on saavuttanut tai on lähellä saavuttaa kestävän kehityksen tavoitteet, jotka liittyvät köyhyyden vähentämiseen, terveyteen, koulutukseen, veteen ja energiaan, eriarvoisuuden vähentämiseen sekä rauhaan ja oikeusvaltioon. Suomen suurimmat haasteet liittyvät ilmastonmuutokseen, kulutus- ja tuotantotapoihin, luonnon monimuotoisuuteen sekä kehitysyhteistyörahoituksen tasoon.

Suunta on hyvä, mutta matkaa on vielä jäljellä

Suomen merkittävimmät haasteet koskevat kulutus- ja tuotantotapojen muutostarpeita, ilmastotoimien vahvistamista, luonnon monimuotoisuuden ja köyhtymisen pysäyttämistä sekä muiden maiden tukemista Agenda 2030:n toimeenpanossa.

Agenda 2030:n kantava periaate on, että kehtään ei tulisi jättää kehityksestä jälkeen ja Suomi on onnistunut eriarvoistumisen torjumisessa hyvin muun muassa laajan sosiaaliturvan sekä hyvien koulutusmahdollisuuksien vuoksi. Monet näkyviin vähemmistöihin kuuluvat kuitenkin kokevat syrjintää Suomessa.

Info

Voit lukea lisää Suomen matkasta kohti Agenda 2030 -ohjelman tavoitteita Kestävän kehityksen maa-raportista:

https://valtioneuvosto.fi/artikkeli/-/asset_publisher/10616/suomi-kestavan-kehityksen-kansainvalisten-vertailujen-karjessa

Kestävän kehityksen toimeenpano Suomessa

Suomessa Agenda2030:n toimeenpano- ja seurantavastuu on hallituksella. Valtioneuvosto teki vuonna 2017 selonteon Agenda 2030:n toimeenpanosta. Nykyisen hallituksen päivitetty [selonteko](#) julkaistiin syksyllä 2020.

Koordinointivastuu toimeenpanosta on Valtioneuvoston kanslialla. *Kestävän kehityksen*

toimikunta on yhteiskunnan merkittävät toimijat kokoava vaikuttajafoorumi, jota johtaa pääministeri. Toimikunta edistää kansallisen kestävän kehityksen yhteiskuntasitoumuksen ”Suomi jonka haluamme 2050” ja sen vapaaehtoisten sitoumusten toimeenpanoa. Toimikunnan työtä tukee ja haastaa eri tieteenalojen asiantuntijoista koostuva *Kestävyyspaneeli*, sekä nuorista koostuva Nuorten Agenda2030 -ryhmä.

NÄIN KESTÄVÄN KEHITYKSEN YHTEISKUNTASITOUUMUKSEN KAHDEKSAN TAVOITETTA KYTKETYVÄT SDG-TAVOITTEISIIN

SITOUUMUKSEN TAVOITTEET

AGENDA 2030 TAVOITTEET

KESTÄVÄN KEHITYKSEN TILA SUOMESSA VUONNA 2019 INDIKAATTOREIDEN JA VERTAILUJEN VALOSSA

Info

Lista on VNK:n 2019 julkaisusta: [Kestävän kehityksen tila vuonna 2019 indikaattoreiden ja vertailujen valossa*](#).

Ilmiö 1

Luonnon ja ympäristön tila

Ympäristön tila on kehittynyt parempaan suuntaan, sillä suurten yksittäisten kuormituslähteiden päästöjä on saatu vähennettyä. Ilmanlaatu on Suomessa kansainvälisesti vertaillen hyvä. Luonnon monimuotoisuuden köyhtyminen kuitenkin jatkuu. Päästöt vesiin ovat vähentyneet, mutta Itämeri kärsii yhä rehevöitymisestä.

* <https://kestavakehitys.fi/documents/2167391/2186383/Kest%C3%A4v%C3%A4n+kehityksen+tila+2019/d814c015-173b-53d9-6494-454e70d683be/Kest%C3%A4v%C3%A4n+kehityksen+tila+2019.pdf>

Ilmiö 2

Resurssiviisas talous ja hiilineutraali yhteiskunta

Suomi on uusiutuvan energian käytössä Euroopan unionin kärkimaita. Suomen kasvihuonepäästöt ovat kääntyneet laskuun, mutta niiden vähentäminen vaatii vielä paljon työtä. Suomen kasvihuonekaasupäästöistä valtaosa syntyy energiasektorilla ja liikenteessä. Metsät ovat Suomen tärkein hiilinielu.

- + Suomen kasvihuonepäästöt ovat kääntyneet laskuun
- Kasvihuonepäästöjä täytyy vähentää huomattavasti nykyistä nopeammin

Ilmiö 3

Julkiset hankinnat ja kuluttaminen

Suomalaisen keskimääräinen hiilijalanjälki on noin 10,3 tonnia vuodessa. Asumisen ja autoilun hiilijalanjälki on pienentynyt, mutta elintarvikkeiden hiilijalanjälki on pysynyt ennallaan. Julkisiin hankintoihin käytetään vuosittain 30–35 miljardia euroa, mutta hankintojen vaikuttavuudesta ei ole määrällistä seuranta-tietoa.

- + Ensirekisteröityjen autojen hiilidioksidipäästöt ovat laskeneet
- Suomalaisten ruokavalio ei ole suositusten mukainen
- Yhdyskuntajätteen kierrätysaste on yli 40 %, mutta sitä tulee edelleen nostaa

Ilmiö 4

Asuminen ja yhdyskunnat

Asumista ja yhdyskuntia muuttavat väestön ikääntyminen, kaupungistuminen ja ilmastonmuutos. Suomessa rakennetaan eniten isoimpiin kaupunkeihin, jolloin niiden asukastiheys kasvaa. Tämä luo yhä paremmat edellytykset toimivalle joukkoliikenteelle. Pienemmissä kaupungeissa ja maaseudulla taas palveluiden saavutettavuus heikkenee. Ikääntyneistä yhä useampi asuu omassa kodissaan.

Ilmiö 5

Terveysten edellytykset

Suomalaisten koettu elämälaatu on korkealla tasolla ja paranee edelleen. Koettu hyvinvointi on yhteydessä sosiaaliseen ja taloudelliseen asemaan niin, että parempiosaisilla on parempi elämälaatu. Etelä- ja länsisuomalaiset ovat terveempiä kuin itä- ja pohjoissuomalaiset. Lähisuuhdeväkivalta uhkaa erityisesti naisia. Suomi on naisille EU:n toiseksi väkivaltaisim maa.

- + Suomalaisten koettu hyvinvointi on parantunut
- + Humalajuominen ja tupakointi ovat vähentyneet
- Lihavuus yleistyy
- Masennus on lisääntynyt kaikenikäisillä

Ilmiö 6

Yhteiskunnallinen eriarvoisuus

Suurella osalla suomalaisista elintaso ja elämälaatu ovat parantuneet viime vuosikymmeninä. Tuloerojen ja pienituloisuuden kasvu näyttää pysähtyneen, mutta erot ovat edelleen suuret. Tuloerot Suomessa ovat kuitenkin EU-maiden pienimpiä. Perustoimeentulotuen saajien määrä on kasvanut.

Ilmiö 7

Syrjäytyminen ja yhteiskunnallinen osallisuus

Työn tai koulutuksen ulkopuolella olevien nuorten määrä Suomessa on hiukan vähentynyt viime vuosina. Myös teini-ikäisten poikien yksinäisyyden kokemus on vähentynyt. Pojat kuitenkin kokevat yksinäisyyttä tyttöjä enemmän. Suomi menestyy hyvin korruptiota ja lehdistönvapautta koskevissa vertailuissa.

- + Yhä useampi 15–24-vuotias on koulutuksessa tai töissä
- + Nuorten, erityisesti poikien, yksinäisyys on vähentynyt
- Äänestysaktiivisuus laskee enemmän kuin Länsi-Euroopassa keskimäärin
- Suomi tulevaisuuden asuinmaana ei houkuttele kaikkia nuoria

Ilmiö 8

Työelämä, laatu ja muutos

Työelämä muuttuu vauhdilla. Työllisyysaste on parantunut ja yhä harvempi työssäkäyvä on pienituloinen. Vaikka kansainvälisesti vertaillen moni asia on suomalaisten työelämässä kestäväällä pohjalla, naisten ja miesten välinen epätasa-arvo näytetään suurena. Palkkaero ei kapene toivottua vauhtia ja naiset pystyvät vaikuttamaan työhönsä miehiä vähemmän. Naisten ja miesten välinen palkkaero on suurempi kuin EU-maissa keskimäärin.

Ilmiö 9

Koulutus ja osaamisen kehittäminen

Suomi tunnetaan koulutuksen kärkimaana. Suomessa myös kirjastopalveluiden käyttö on maailman huippua. Tutkimus- ja kehitysmenot ovat kääntyneet tauon jälkeen nousuun ja kestävä kehitys otetaan huomioon kouluissa ja päiväkodeissa yhä paremmin. Suomalaisnuorten perinteisesti vahva lukutaito on kuitenkin heikkenemässä. Tyttöjen ja poikien väliset oppimisserot ovat OECD-maiden suurimpia. Miehet myös kouluttautuvat naisia vähemmän.

Ilmiö 10

Globaali vastuu ja johdonmukaisuus

Suomi on sitoutunut köyhimmässä maissa elävien elämän parantamiseen. Suomi osallistuu siviilikriisinhallintaoperaatioihin aktiivisesti väkilukuunsa nähden, mutta ilmastorahoitus kehittyville maille on pudonnut huippuvuosistaan, eikä kehitysyhteistyörahoitus yllä muiden Pohjoismaiden tasolle. Myös suomalaisten kulutuksen globaaleja vaikutuksia tulisi selvittää paljon nykyistä paremmin.

B

SDG- tavoitteiden rooli kunnissa

B1	Kuntien rooli kestävässä kehityksessä	28
B2	SDG-pohjainen kuntastrategia	31

Kuva: Saara Sivonen / Ympäristöministeriön kuvapankki

B1 Kuntien rooli kestävässä kehityksessä

»
*Yli kaksi
kolmasosaa
Agenda 2030:n
tavoitteista
toteutetaan
kunnissa.*

»

Kunnat ovat kestävän kehityksen toimeenpanijoita

Kunnat kytkeytyvät suoraan kestävän kehityksen tavoitteiden laajaan kirjoon esimerkiksi koulutuksen, hoivan, puhtaan veden, energian, jätehuollon ja kestävän liikenteen järjestämisessä. Suomen hallintomallissa yli kaksi kolmasosaa Agenda 2030:n tavoitteista toteutetaan paikallistasolla.

Kuntien tulee panostaa merkittävästi sellaisiin hallinnonaloja poikkileikkaaviin sisällöllisiin kokonaisuuksiin, joissa kunnalla on mahdollisuus loikata kehityksessä eteenpäin. Kestävän kehityksen työssä tulisi keskittyä teemoihin, joissa on Suomenkin oloissa vielä paljon tekemistä ja joihin kunnilla on toimeenpanevaa valtaa (ks. seuraavalla sivulla oleva kuva).

KUNNILLE KESKEISIÄ KESTÄVÄN KEHITYKSEN TEEMOJA

EKOSYSTEEMI KUNNAN JA KUNTALAISTEN HIILIJALANJÄLJEN PIENENTÄMINEN

Päästöttömään uusiutuvaan energiaan siirtyminen

Päästöttömään liikenteseen siirtyminen

Kestävä kulutus

Kestävät julkiset hankinnat

SOSIOKULTTUURINEN JÄRJESTELMÄ ERIVARVOISUUDEN VÄHENTÄMINEN

Tasa-arvoiset mahdollisuudet

Segregaation ehkäisy

Palvelujen saavutettavuus

TALOUS TALOUS JA TYÖLLISYYS

Vetovoima
Pitovoima

Kestävä kehitys vaatii kunnilta strategisen tason toimia

Jotta kestävä kehitys todella saisi vahvan jalansijan kunnassa, tarvitaan kokonaisuuden strategista johtamista. Ei riitä, että kestävän kehityksen ilmoitetaan olevan kaikessa toiminnassa huomioitava läpäisyperiaate, vaan kestävän kehityksen periaatteiden on ohjattava kunnissa tehtävän työn sisältöjä ja toimintatapoja. Myös kuntien käytäntöjä kestävän kehityksen seuraamisessa ja raportoinnissa tulee kehittää. Kunnilla ei myöskään ole yhtenäistä linjaa siitä, mitä indikaattoreita seurantaan käytetään.

Vuoden 2021 kuntavaalit ja vaalien jälkeinen kuntastrategioiden laatimiskierros onkin kriittinen hetki Suomen Agenda 2030 -tavoitteiden saavuttamisen kannalta. Kuntastrategioiden tulisi saada linjaan kansainvälisten ja kansallisten kestävän kehityksen tavoitteiden kanssa. Tavoitteet voivat myös muodostaa koko kuntastrategian perustan, samaan tapaan kuin Sanna Marinin hallituksen ohjelmassa.

B2 SDG-pohjainen kuntastrategia

Kuntastrategian pohjautumisen Agenda 2030:ssa esitetyille tavoitteille voi toteuttaa monella tavalla

Yksi vaihtoehto on rakentaa strategia SDG-pohjaisesti niin, että kunta valitsee 17 tavoitteesta tai niiden lukuisista alatavoitteista omalta kannaltaan tärkeimmät ja määrittelee kunkin osalta toivottavan tavoitetason. Tällöin strategiatyön tuloksellisuuden seurantaan voi saada tukea erilaisista SDG-pohjaisista indikaattoripalveluista.

Toinen vaihtoehto on käyttää SDG-tavoitteita strategiatyössä välillisesti, vertaamalla kunnassa keskeisimpinä pidettyjä kehittämisteemoja globaaliin kestäväan kehityksen agen-

daan. Apuna voi käyttää myös kuntatasolle tehtyjä tulkintoja keskeisistä sisällöistä (ks. edellisen luvun kuva). Tällöin SDG-kehikko tukee etenkin poikkihallinnollisten kärkiteemojen valintaa.

Ensin mainittu tapa, jota useat yksityiset yritykset ovat vastuullisuusstrategioissaan noudattaneet, ei ole yleistynyt pohjoismaisissa kunnissa. Jälkimmäinen tapa puolestaan näyttää saavuttavan suosiota, sillä sitä on sovellettu erikokoisissa kunnissa mm. Ruotsissa ja Suomessa.

Esittelemme seuraavaksi Växjön ja Malmön strategiatyössä tehdyt ratkaisut SDG-kehiksen nivomiseksi kuntien strategiatyöhön.

VÄXJÖN AGENDA 2030 -TYÖN MALLI

»

Olimme yksi ensimmäisistä kaupungeista Ruotsissa, joka otti käyttöön uuden kehityksen, ja saimme avustuksen jo vuoden 2016 alussa. Meillä on kestävän kehityksen ohjelma, joka perustuu täysin kestävän kehityksen tavoitteisiin. Olemme myös hyväksyneet budjettiprosessimme vastaamaan kestävän kehityksen tavoitteita. Suhtaudumme tähän erittäin vakavasti.

»

Bo Hjälmebjerg

Toimeenpanotoimisto, Växjön kunta

Agenda 2030 ohjaa kaikkea toimintaa

Växjön kaupunki on linjannut, että SDG-tavoitteet muodostavat kaiken toiminnan perustan. Toimintaa ohjaavien asiakirjojen paikallisessa hierarkiassa Växjön kestävän kehityksen ohjelmaa korkeammalla on vain Ruotsin kuntalaki.

[Hållbara Växjö 2030 -ohjelma](#) valmistui, kun kaupunginvaltuusto hyväksyi sen talvella 2019. Ohjelman valmistelu koostui kolmesta vaiheesta: lähtötilanteen kuvaaminen, yhteistyö tutkijoiden kanssa sekä kansalaisten dialogitilaisuus. Ohjelma sisältää julistuksen, viisi tavoitekokonaisuutta, yhdeksän haastetta ja kolme toteuttamisperiaatetta.

"Kestävä Växjö 2030" tulee nähdä pitkäaikaisena ja kattavana hallintoasiakirjana, jossa tavoitteet konkretisoidaan kaupunginvaltuuston

budjetin kautta, mutta myös ohjelmissa, suunnitelmissa, strategioissa ja muissa ohjaavissa asiakirjoissa. Tavoitteet ja haasteet valittiin laatimalla olennaisuusarvio (väsentlighetsanalys), johon sovellettiin Ruotsin kansallisella tasolla käyttämää arviointimallia.

Tavoitteena on Växjö, joka on **1)** ilmasto- ja ympäristöviisas **2)** turvallinen ja luottavainen **3)** oikeudenmukainen ja vastuullinen **4)** kasva-va ja osallistava sekä **5)** vihreä ja terveellinen.

Haasteiden yhteydessä esitetään myös toimenpiteitä, joihin Växjössä on tartuttava haasteisiin vastaamiseksi. Esimerkiksi osaamisen

kehittämishaasteeseen pyritään kehittämällä elämänikäisen oppimisen mahdollisuuksia, tarjoamalla inspiroivia ja demokraattista keskustelua tukevia oppimisympäristöjä sekä tukemalla koulujen ja tutkimuslaitosten yhteistyötä.

Käytännössä Agenda 2030:n ohjausvaikutus näkyy esimerkiksi budjetoinnissa. Vuoden 2020 [budjetti](#) seuraa Hållbara Växjön teemoja ja esittelee keskeisimmät prosessit SDG-tavoitteiden kombinaatioina. Kullekin on määritelty strateginen suunta, jonka pohjalta keskeiset tehtäväkokonaisuudet on priorisoitu ja kehittämisen resursoitu.

MALMÖN MALLI

2 Malmö stad 2018: <https://malmo.se/download/18.45c7aab61662eba-4dacbd71/1539676373676/Strategi%202018%20Agenda%202030%20i%20Malmö.pdf>

3 <https://motenmedborgarportal.malmo.se/welcome-sv/namnder-styrelser/kommunfullmaktige/mote-2019-06-19/agenda/g-tjansteskrivelse-ksau-190527-uppdrag-budget-2019-se-over-strukturen-for-styrning-ledning-och-utveckling-med-mal.pdf?downloadMode=open>

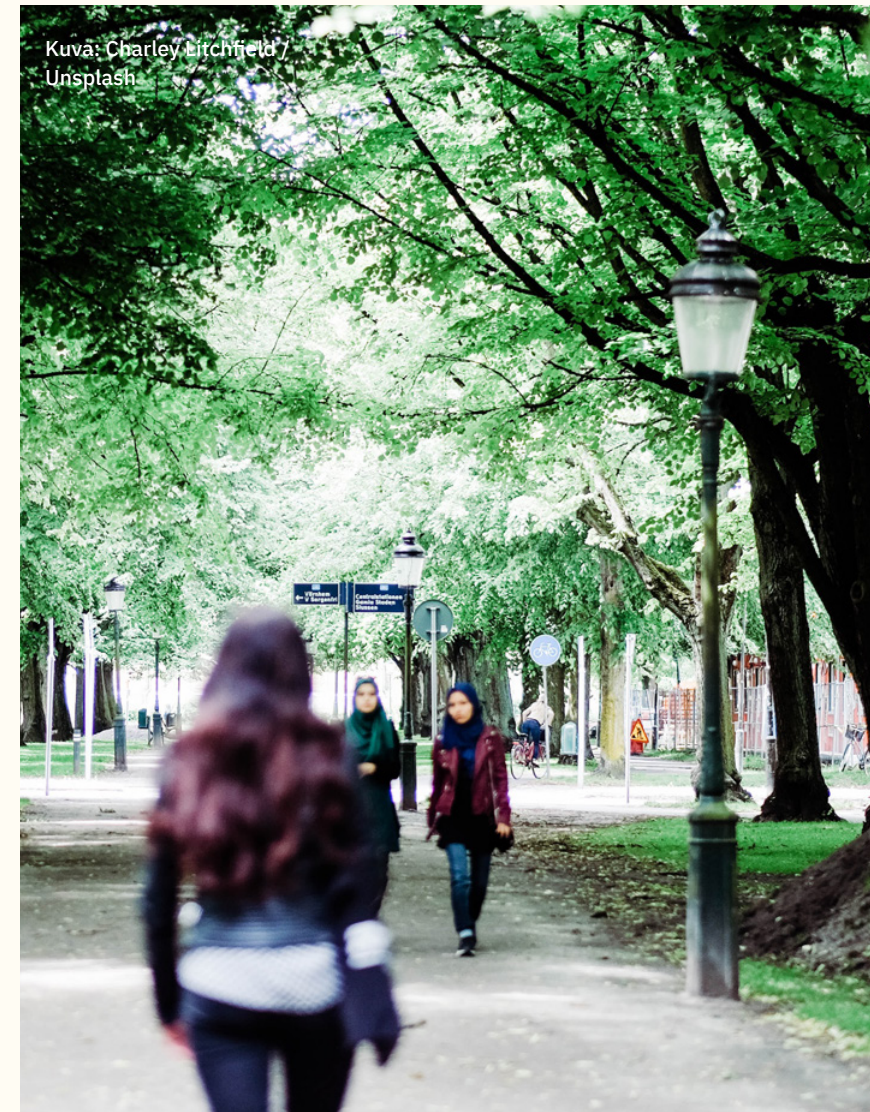
4 <https://malmo.se/download/18.6f4cd7c416cadbf90b-227d0f/1575372642398/Budget%202020%20med%20plan%20för%202021-2022,%20slutlig%20efter%20KF.pdf>

5 <https://malmo.se/download/18.5f28a79170c3b907ef16263/1587123057781/Hållbarhetsrapport%202019.pdf>

Tavoitteet Agenda 2030:sta

Malmö kaupunginvaltuusto hyväksyi vuonna 2018 kaupungin pitkän tähtäimen strategian² Agenda 2030:n toteuttamiseksi. Tämä päätettiin toteuttaa viemällä Agenda 2030 osaksi tavanomaisia ohjaus- ja johtamisprosesseja, viiden merkittävän kehittämisrupeaman kautta. Yksi näistä rupeamista liittyi budjetoinnin organisoimiseen tavoiteorientoituneesti ja pitkää aikatahtaintä painottaen eli linjaan Agenda 2030:n tavoitteiden kanssa, kuten vuoden 2019 päätösasiakirjoissa jälleen korostettiin³. Täten vuoden 2020 budjetti rakennettiin SDG-tavoitteiden pohjalle⁴.

Malmössä laaditaan vuosittainen kestävyysraportti, jonka viimeisin versio vuodelta 2019 on jäsennelty suoraan Agenda 2030:n 17 päätavoitteen mukaisesti⁵. Tarkoituksena on, että

Kuva: Charley Birchfield / Unsplash

raportti – yhdessä muiden tärkeiden päätösasiakirjojen kanssa – muodostaa kunkin vaalikauden politiikan perustan, jolloin Agenda 2030 ohjaisi siis suoraan valtuuston päätösten liikkumatilaa. Raportista saa myös säännöllistä tietoa siitä, mihin kehityskulkuihin kaupungin täytyisi toiminnallaan agendatyön näkökulmasta seuraavaksi puuttua.

Malmön mallin yksi erityispiirre liittyy globaalin vastuun näkyvyyteen kaupungin toiminnassa. Kaupungilla on ollut varsin mittavaa yhteistyötä afrikkalaisten ja aasialaisten kau-

punkien kanssa. Näissä ICDL:n rahoittamissa kahdenvälisissä kaupunkikumppanuuksissa tehty työ painottui aluksi ympäristökysymyksiin ja paikallisen demokratian kehittämiseen – yhtä lailla Malmössä kuin kussakin kumppanikaupungissa. Sittemmin yhteistyö on rakentunut selvemmin Agenda 2030:n ympärille. ICDL:n puitteissa kumppanikaupunkeja ovat olleet mm. Swakopmund Namibiassa, Kapkaupunki Etelä-Afrikassa sekä Lusaka Sambiasa sekä Malmön vanha ystävyyskaupunki Tangshan Kiinassa⁶.

⁶ https://icld.se/har-arbetar-vi/?filter%5Btype%5D=any&filter%5Bcountry%5D=any&filter%5Bswedish_partner%5D=malmo-stad&filter%5Bprojectarea%5D=any

C

Näin alkuun SDG-työssä

C1	Kaupunkiverkostot Suomessa ja maailmalla	38
C2	Tunnista itsesi malleista – kestävän kehityksen johtamismallit	58
C3	Olennaisuusarvio ja kärkiteemat	69
C4	SDG Impact Assessment Tool	73

C1 Kaupunkiverkostot Suomessa ja maailmalla

Kuva: Nasa / Unsplash

Agenda 2030:n tavoitteilla on paljon yhtymäkohtia useiden olemassaolevien kaupunkiverkostojen toimintaan niin kotimaassa kuin kansainvälisesti. Muun muassa kestävä kehityksen, kuntien ilmastotyön, terveellisen elinympäristön ja kestävä elinvoiman edistämiseksi perustetut verkostot voivat siis tukea myös kuntien SDG-työtä.

Mitä lisäarvoa voimme saada?	Mihin kannattaa kiinnittää huomiota?
Kunnat voivat oppia toistensa työstä ja soveltaa toisaalla hyviksi havaittuja käytäntöjä omassa toiminnassaan.	Pintapuolinen toisten toiminnan benchmarkkaus ei välttämättä tuota lisäarvoa: paikallisen kontekstin ymmärtäminen vie aikaa.
Kunnat voivat edistää keskeisiksi kokemiaan asioita yhdessä esimerkiksi suhteessa EU:n toimielimiin tai kansalliseen päätöksentekoon.	Vahvasti edunvalvontaan keskittyvät järjestöt ovat usein yhtä hyviä kuin johtajansa. Pitkäjänteinen kehittäminen voi jäädä valtakamppailujen jalkoihin.
Verkostojen kautta käynnistyvistä kansainvälisistä hankkeista voi saada lisäresursseja kunnassa tärkeiksi koettujen teemojen syventämiseen – tai kokonaan uusien avauksien tekemiseen.	Ulkopuolisen rahoituksen saaminen ja hallinnointi on usein työlästä, mutta parhaimmillaan hankkeista syntyy paikallisia portfolioita ja kehittämistyön jatkumoa.
Verkostot tuovat kansainvälistä näkyvyyttä ja auttavat näkemään oman työn arvon.	Paikka parrasvaloissa pitää myös ansaita; verkostoihin liittyminen ei välttämättä auta brändin rakentamisessa.

Kun kunnissa mietitään verkostoissa toimimisen kautta saatua lisäarvoa suhteessa esimerkiksi jäsenmaksuihin ja verkoston toimintaan käytettyyn työaikaan, vaakakupeissa painavat muun muassa seuraavat seikat.

Tämä opas sisältää seuraavien verkostojen lyhyet esittelyt:

- FISU - Finnish Sustainable Communities **s. 42**
- Hinku-verkosto **s. 44**
- ICLEI – Local Governments for Sustainability **s. 46**
- Covenant of Mayors **s. 48**
- UBC - Union of Baltic Cities **s. 50**
- Eurocities **s. 52**
- Healthy Cities / Terve Kunta **s. 54**
- MAL-verkosto **s. 56**

Esittely painottuu vakiintuneisiin verkostoihin, joista suurin osa on kansainvälisiä. Kansallisista verkostoista on hyvä tässä yhteydessä mainita myös muutamia muita. Osa niistä on selvemmin toimialakohtaisia kuin esimerkiksi

FISU- ja Hinku-verkostot, ja osa puolestaan hankekytkentöjensä kautta kestoaltaan rajattuja. Kaikkien näiden työssä tuskin on tuotu nimenomaan Agenda 2030 -yhteyksiä selkeästi esiin, mutta sehän voi olla vain ajan kysymys:

- [VILI viisaan liikkumisen verkosto](#),
- [kuntademokratiaverkosto](#),
- [HYMY-hankkeen rakennetun ympäristön hyvinvointikysymyksiin liittyvä verkosto](#),
- [CircWaste-hankkeen kiertotalousaiheinen verkosto](#) sekä
- [Kestävien ja innovatiivisten julkisten hankintojen osaamiskeskus KEINO:n verkostot](#) eri teemoissa.

Paikallistason toimijoille on tarjolla myös nimenomaan Agenda 2030:n toimeenpanon nimissä perustettuja yhteistyökuvioita ja niiden puitteissa tuotettuja tukimateriaaleja. Yksi kiinnostava vertaisryhmä on muodostumassa niistä kaupungeista, jotka ryhtyvät raportoimaan YK:lle omasta työstään SDG-tavoitteiden saavuttamisen eteen (ks. Voluntary Local Review). Muita tarjolla olevia resursseja ovat:

- United Cities and Local Governments (UCLG):n kokoama opas, johon jokaisesta SDG-tavoitteesta on poimittu kaupunkien kannalta relevantteimmat näkökulmat ja alatavoitteet oppaan muotoon⁷.
- OECD:n laatimat ohjeistus- ja tukimateriaalit paikallistason työhön sekä SDG-työn edelläkävijöiden kartoitus⁸.
- Verkkotyökaluja, joita the Reference Framework for Sustainable Cities (RFSC)⁹ on laatinut nimenomaan eurooppalaisten kaupunkien SDG-työn tarpeita silmällä pitäen.

⁷ UCLG: The SDGs - [What local governments need to know](#)

⁸ OECD Programme on a [Territorial approach to SGSs](#)

⁹ RFSC <http://rfsc.eu/>

FISU

<https://www.fisunetwork.fi/fi-FI>

FISU-kuntaverkosto (Finnish Sustainable Communities) tavoittelee hiilineutraalisuutta, jätteettömyyttä ja globaalisti kestävästä kulutuksesta vuoteen 2050 mennessä. Verkostossa jaetaan parhaita edelläkävijöiden käytäntöjä ja kehitetään toimintatapoja vertaisverkoston ja palvelukeskuksen tuella. Verkostossa on yksitoista kuntaa: Forssa, Hyvinkää, Ii, Joensuu, Jyväskylä, Kuopio, Lahti, Lappeenranta, Riihimäki, Turku ja Vaasa.

Verkoston pyrkimykset

FISU-kunnat pyrkivät olemaan resurssiviisauden edelläkävijöitä. Toimijoiden välisen yhteistyön tarkoituksena on tuoda esiin paikalliset vahvuudet ja siten edesauttaa alueen kestävästä hyvinvointia sekä lisätä työllisyyttä. FISU-verkoston kautta kaupungit saavat työkaluja ja keinoja uusiutumiskykyisen kestävästä elinkeino- ja hyvinvointipolitiikan tekemiselle.

Verkoston toimintatavat

Verkostossa resurssiviisautta tavoitellaan kunnan, yritysten ja muiden paikallisten toimijoiden yhdessä rakentaman vision ja yhdessä suunnitteleman tiekartan avulla. Suomen ympäristökeskus SYKE ja Motiva muodostavat FISU-kuntia tukevan palvelukeskuksen, joka kanavoi ajankohtaista tietoa ja osaamista

Kestävän kehityksen tavoitteiden edistäminen edellyttää vahvaa strategista johtamista. FISU-verkoston avulla olemme Lappeenrannassa kehittäneet ilmasto- ja muiden kestävän kehityksen ilmiöiden yhteistä johtamista sekä saaneet käyttöömmme laajasti vertailu- ja indikaattoritietoutta. On ollut ilo jakaa suomalaisten edelläkävijäkaupunkien kanssa kokemuksia ja ideoita yhdessä uutta. Edistämme yhdessä yritysten kanssa erilaisia kestävän kehityksen kokeilu- ja demohankkeita.

Markku Heinonen

kehitysjohtaja, Lappeenrannan kaupunki

kunnille ja muille sidosryhmille, ja tekee FI-SU-verkostoa tunnetuksi. FISU-verkoston toimintaa ohjaa yhteistyökumppaneista muodostuva neuvottelukunta, joka päättää verkoston toiminnan kehittämistä ja hyväksyy uudet jäsenet erikseen sovittavan hakemusmenettelyn perusteella.

Miksi liittyä?

Jäsenyyden lisäarvo liittyy mahdollisuuksiin vahvistaa kunta- ja aluetaloutta ja kestävää hyvinvointia.

HINKU-VERKOSTO

<https://www.hiilineutraalisuomi.fi/fi-FI/Hinku>

*Hinku-verkoston kunnat pyrkivät vähentämään kasvi-
huonekaasupäästöjä muuta yhteiskuntaa nopeammin.
Kunnat ovat valtuuston päätöksellä sitoutuneet tavoit-
telemaan koko alueensa kasvihuonekaasupäästöjen
vähentämistä 80 % vuoden 2007 tasosta vuoteen 2030
mennessä. Verkostoon kuuluu yli 70 kuntaa ja neljä maa-
kuntaa. Verkostoa koordinoi Suomen ympäristökeskus
SYKE. Verkostoon kuuluu myös muita toimijoita, usein
ilmastoalalla toimivia yrityksiä.*

Verkoston pyrkimykset

Hinku-verkosto käynnistyi Kohti hiilineutraalia kuntaa -hankeyhteistyön pohjalta luodussa verkostossa vuonna 2008, tarkoituksenaan tukea työtä kuntien ilmastopäästöjen vähentämiseksi, paikallisen hyvinvoinnin edistämiseksi ja elinkeinoelämän toimintaedellytysten parantamiseksi. Nykyään verkosto profiloituu ennen kaikkea ilmastomuutoksen hillinnän edelläkävijöinä.

Verkoston toimintatavat

Lähiajan kasvihuonekaasupäästötavoitteiden lisäksi kuntien tulee nimetä tärkeimmät keinot tavoitteiden saavuttamiseksi. Käytännössä päästövähennystoimenpiteet kohdistuvat energiatehokkuuden parantamiseen ja energian säästämiseen, uusiutuviin energialähteisiin

Kuva: Mikael Ahlfors / Ympäristöministeriön kuvapankki

perustuvaan energiatuotantoon ja materiaali-
tehokkuuden parantamiseen.

Miksi liittyä?

Verkosto tarjoaa mm. tiedonvaihtoa ja viestin-
täyhteistyötä, päästölaskentapalveluita ja tu-
kea erillishankkeiden valmisteluun. Verkoston
toimintamuodot ovat joustavia ja ambitiotaso
on korkea.

ICLEI

<https://www.iclei.org/>

ICLEI – Local Governments for Sustainability (International Council for Local Environmental Initiatives) on kansainvälinen verkosto, jonka jäsenet ovat sitoutuneet rakentamaan kestävää tulevaisuutta. Verkostoon kuuluu noin 125 maasta yli 1500 kaupunkia ja seutukuntaa – Suomesta tällä hetkellä 14 kaupunkia.

Verkoston pyrkimykset

ICLEI pyrkii vaikuttamaan jäsenorganisaatioidensa toimintamalleihin sekä jäsenmaiden lainsäädäntöön kestävämpien ratkaisujen muodostamiseksi, verkoston valitsemilla teema-alueilla, joita kutsutaan poluiksi kestävään tulevaisuuteen: päästövähennysten polku, luontopohjainen biodiversiteettiä varjeleva polku, kiertotalouden polku, resilienssipolku ja yhdenvertaisuuden polku.

Verkoston toimintatavat

Verkosto tukee jäsentensä edelläkävijyyttä kestäväen kehityksen poluilla. Verkoston toimintatapoja ovat erillisprojektit, konferenssit, tutkimustiedon ja muun osaamisen jakaminen sekä verkoston edunvalvonta. Työn kautta voi syntyä esimerkiksi keskinäisen kilvoittelun

Kuva: Laura Rautjoki / Ympäristöministeriön kuvapankki

ja vertaistuen koalitioita. Esimerkiksi Turun kaupunki on saanut kutsun yhteistyöhön, joka pyrkii vihreiden kiertotalouskaupunkien koalition muodostamiseen. (Green Circular Cities Coalition, GCCC).

Miksi liittyä?

Jäsenyys voi tuoda lisäarvoa kehittymisen, imagon ja edunvalvonnan näkökulmasta sekä tukea muun muassa kaupunkien hiilineutraaliustavoitteiden saavuttamista.

COVENANT OF MAYORS

<https://www.kaupunginjohtajienyleiskokous.eu/>

Kaupunginjohtajien energia- ja ilmastopimuksen yleiskokous tunnetaan paremmin nimellä Covenant of Mayors. Se on ilmastopoliittikan alan kuntaverkosto, johon kuuluu erikokoisia kuntia ja kaupunkeja lähinnä Euroopasta. Suomesta jäsenyys on 11 kaupungilla ja yhdellä maakunnan liitolla. Kaiken kaikkiaan vuonna 2008 perustetussa verkostossa on lähes 8 000 jäsenorganisaatiota. Viime vuosina mukaan on tullut etenkin Euroopan ulkopuolisia jäseniä.

Verkoston pyrkimykset

Verkosto tukee kaupunkeja ilmastokuormituksen vähentämisessä muun muassa leittämällä hyviä käytäntöjä jäsenten kesken sekä kehittämällä tavoitteiden saavuttamisen yhteistä seurantaa. Verkoston ambitiotasoa luonnehditaan korkeaksi.

Verkoston toimintatavat

Allekirjoittajat sitoutuvat integroivaan otteeseen ilmastonmuutoksen lieventämisessä ja siihen varautumisessa. Ensimmäisen kahden sitoumusvuoden aikana heidän on esitettävä energia- ja ilmastotavoitteiden toimintasuunnitelma, jolla tähdätään vähintään 40%;n CO₂-päästövähennyksiin vuoteen 2030 mennessä.

Kuva: Susan Yin / Unsplash

Miksi liittyä?

Verkosto on kaupunkien ilmasto- ja energiata-voitteiden toteuttamiseksi tehdyistä yhteistyö-aloitteista kaikkein suurin. Verkoston jäsenet ovat asettaneet varsin kovia hiilineutraalius-tavoitteita, mikä haastaa myös muita tahoja lisäämään ilmastotyön tahtia.

UNION OF BALTIC CITIES

<https://www.ubc.net/>

Itämeren kaupunkien liitto (Union of Baltic Cities) on kaupunkiverkosto, joka edistää Itämeren alueen kaupunkien yhteishankkeita ja toimii jäsentensä edunvalvojana EU:n suuntaan. Verkostossa on noin sata jäsenkaupunkia, joista Suomesta yhteensä 12. Verkosto on edistänyt Itämeren alueen kehittämistä ja integraatiota jo vuodesta 1991 alkaen.

Verkoston pyrkimykset

Verkosto haluaa ylläpitää ja kehittää turvallisia, älykkäitä ja kestäväälle kehitykselle perustuvia kaupunkeja. Jäsenkaupunkien yhteistyötä pidetään tärkeänä kanavana edistää EU:n Itämeri-strategian toteuttamista.

Verkoston toimintatavat

Verkoston toiminnassa keskeisiä ovat teemaattiset komissiot. Niistä aktiivisin on Turun kaupungin vetämä Sustainable Cities Commission, jolla on oma sihteeristönsä Turun Itämeritalossa. Verkoston pääsihteeristö sijaitsee Gdanskissa.

UBC-verkosto on tarjonnut Kemin kaltaiselle pienelle kaupungille, jolla on rajalliset kehittämisresurssit, paljon uusia ideoita ja kehittämisaihioita. Yksi konkreettinen tulainen liittyi Agenda 2030:n ottamiseen kunnan strategiatyön pohjaksi ja nyt myöhemmin myös strategian tavoitteiden seurannan apuvälineeksi ensimmäisten joukossa Suomessa, ellei peräti ensimmäisenä Suomessa.

Jukka Vilen

kansliajohtaja, Kemin kaupunki

Miksi liittyä?

Ympäristökysymyksiin painottuva Sustainable Cities Commission on aktiivinen ja vetovoimainen, mutta monien muiden komissioiden toiminta on hiljaisempaa. Aktiivisesti osallistuneet kaupungit, kuten Kemi, ovat kuitenkin saaneet yhteistyöstä monia hyötyjä.

EUROCITIES

<http://www.eurocities.eu/>

Eurocities-verkosto on suurten ja keskisuurten eurooppalaisten kaupunkien verkosto, joka perustettiin kaupunkien keskinäisen tiedonvaihdon ja kokemusten jakamisen foorumiksi vuonna 1986. Siihen kuuluu 140 jäsenkaupunkia ja 45 kumppanuuskaupunkia yhteensä 39 maasta.

Verkoston pyrkimykset

Verkosto pyrkii parantamaan kaupunkien elämänlaatua ja vaikuttamaan EU:n kaupunkipolitiikkaan. Keskeisinä sisältöinä verkostossa pidetään kaupunkien talouskehitystä sekä liikkumisen, ympäristön, kulttuurin ja tietoyhteiskunnan näkökulmia. Verkostolla on mahdollisuuksia vaikuttaa esimerkiksi rahoitusohjelmien suuntaamiseen kaupunkien kannalta relevantteihin teemoihin.

Verkoston toimintatavat

Keskeisiä toimintamuotoja ovat poliittisten päättäjien ja viranhaltijoiden temaattiset foorumit, jotka jakautuvat työryhmiin. Verkoston jäsenillä on myös paljon yhteistä projekti- ja tapahtumatoimintaa.

»

Espoon ympäristökeskus toimii Eurocities-ympäristöfoorumin melutyöryhmässä, jossa käsitellään jäsenkaupunkien melutilannetta monipuolisesti mm. kaupunkisuunnittelun, rakennussuunnittelun, teknisen osaamisen ja valvonnan kannalta. Espoolaiselle asukkaalle ympäristökeskuksen työskentely melutyöryhmässä konkretisoituu esimerkiksi Espoossa tehtävässä meluntorjuntatyössä tai työskentelyssä hiljaisiksi koettujen lähivirkistysalueiden säilyttämiseksi.

»

Milla Ovaska

kansainvälisten asioiden päällikkö

Miksi liittyä?

Strategisesta kehittämisestä ja edunvalvonnasta kiinnostuneille verkoston jäsenyys voi olla erittäin hyödyllinen. Etenkin toimimalla jonkin temaattisen foorumin puheenjohtajana suomalaiselle kaupungille voi avautua kiinnostavia oppimisen ja vaikuttamisen paikkoja.

HEALTHY CITIES & TERVE KUNTA -VERKOSTO

<https://www.euro.who.int/en/health-topics/environment-and-health/urban-health/who-european-healthy-cities-network>
<https://thl.fi/fi/web/hyvinvoinnin-ja-terveyden-edistamisen-johtaminen/kansallinen-tuki-ja-verkostot/terve-kunta-verkosto>

Maailman terveysjärjestön (WHO) ylläpitämä Healthy Cities -verkosto on toiminut vuodesta 1987 lähtien. Sen piiriin kuuluu yli 1400 eurooppalaista kaupunkia tai muuta alueellista organisaatiota kolmestakymmenestä maasta. WHO:n yhteistyökeskuksena toimiva Terveet kaupungit ry. koordinoi pitkään Itämeren alueellista verkostoa Turusta käsin, mutta nykyään THL:n koordinoima kansallinen verkosto on aktiivisempi.

Verkoston pyrkimykset

Verkosto kehittää hyvinvoinnin johtamista ja terveyden edistämistä aihepiiristä kiinnostuneiden kuntien kesken. Verkosto painottaa, että vastuu hyvinvoinnin edistämisestä kuuluu kunnan ylimmälle johdolle, ja hyvinvoinnin tulisi olla kuntien toimintaa ohjaava perusperiaate.

Verkoston toimintatavat

Toimintaa jaksottavat nelivuotiskausittain vaihtuvat teemat. Työ kytkeytyy myös WHO:n ohjelmatyöhön liittyen esimerkiksi ravitsemukseen, päihdevalistukseen, terveisiin elämäntapoihin ja sairauksien ennaltaehkäisyyn. Verkosto nimeää kullekin nelivuotiskaudelle keskuudestaan myös ns. lippulaivakaupunkeja (Flagship Cities), jotka ovat osoittaneet

Työhöni Kuopiossa Terve Kunta -verkoston kautta sai vahvistusta WHO Healthy Cities -teemoihin, kuten YK:n kestävän kehityksen tavoitteisiin sekä uusien erilaisten työkalujen testaamiseen (esim. Place Standard Tools).

Rikasta on myös poikkihallinnollinen näkökulma hyvinvoinnin ja terveyden edistämistyöhön.

Terve Kunta verkostosta saa sitä enemmän mitä myös jäsenenä siihen sitoutuu ja antaa muille. Verkostossa on ollut innokasta yhteiskehittämistä, vertaistukea ja hyvien käytäntöjen vaihtoa verkostokokousten merkeissä.

Säde Rytönen

Kuopion kaupunki

erityistä sitoutuneisuutta ja mielenkiintoa verkoston työtä kohtaan.

Miksi liittyä?

Verkoston toiminta on vakiintunutta, ja toiminnassa korostetaan kaupunkien sitoutumista.

MAL-VERKOSTO

<https://mal-verkosto.fi/>

MAL-verkosto on valtakunnallinen maankäytön (M), asumisen (A) ja liikenteen (L) kehittämisverkosto. Sen toiminta perustuu valtion ja suurten kaupunkiseutujen yhteiseen kaupunkipolitiikkaan, joten mukana on 17 kaupungin ja kaupunkiseudun lisäksi myös neljä ministeriötä ja muista viranomaisista sekä Suomen Kuntaliitto. Verkostoa koordinoi Tampereen seudun kuntayhtymä.

Verkoston pyrkimykset

MAL-verkosto pyrkii kehittämään kaupunkiseutuja integroivalla otteella luodakseen kestäväen kehityksen ja elinvoimaisuuden edellytyksiä. Tavoitteena on edistää jäsenten maankäytön, asumisen, liikenteen, palvelujen ja elinkeinojen (MALPE) suunnittelua ja hallinnonalojen välistä yhteistyötä.

Verkoston toimintatavat

Verkoston työn keskiössä ovat jäsenseutujen keskinäiset ja valtio-osapuolen vuoropuheluun tähtäävät yhteiset työpajat, selvitykset ja kehittämishankkeet sekä seutujen ajankohtaisiin suunnitteluhaasteisiin kohdistuva sparraus ja pilotointi.

Kuva: Ympäristöministeriön kuvapankki

Miksi liittyä?

Kaupunkiseutujen ja valtion välisten MAL-sopimusten piirissä ovat toistaiseksi olleet vain neljä suurinta kaupunkiseutua. Selvitys sopimusmenettelyn laajentamisesta Jyväskylän, Kuopion ja Lahden seuduille suosittelee myös näiden kolmen seudun ottamista menettelyn piiriin. MAL-verkoston toiminta on kuitenkin menettelyprosessia epämuodollisempaa ja siten muillekin kunnille avointa yhteistyötä: esimerkiksi verkoston tapahtumat ovat kaikille kaupungeille ja kaupunkiseuduille ilmaisia ja avoimia.

C2 Tunnista itsesi malleista – kestävän kehityksen johtamismallit

»

Jotta kestävän kehityksen työ kunnissa olisi mahdollisimman hedelmällistä ja resurssit saadaan tehokkaasti hyödynnettyä, on kuntien hyvä tunnistaa, millä tavalla kestävän kehityksen työtä kunnissa tällä hetkellä johdetaan, ja toisaalta miten sitä voitaisiin jatkossa johtaa.

»

Kuntien on tunnistettava lähtökohtansa ja valittava jatkokehittämiseen sopiva malli

Kestävän kehityksen laaja-alaisuus, poikkihallinnollisuus ja kompleksisuus asettavat uudenlaisia haasteita kunnan eri toimielinten, henkilöstön ja kuntayhteisön yhteistyön välille samaan aikaan kun juridisista toimivaltasäännöksistä on pidettävä kiinni.

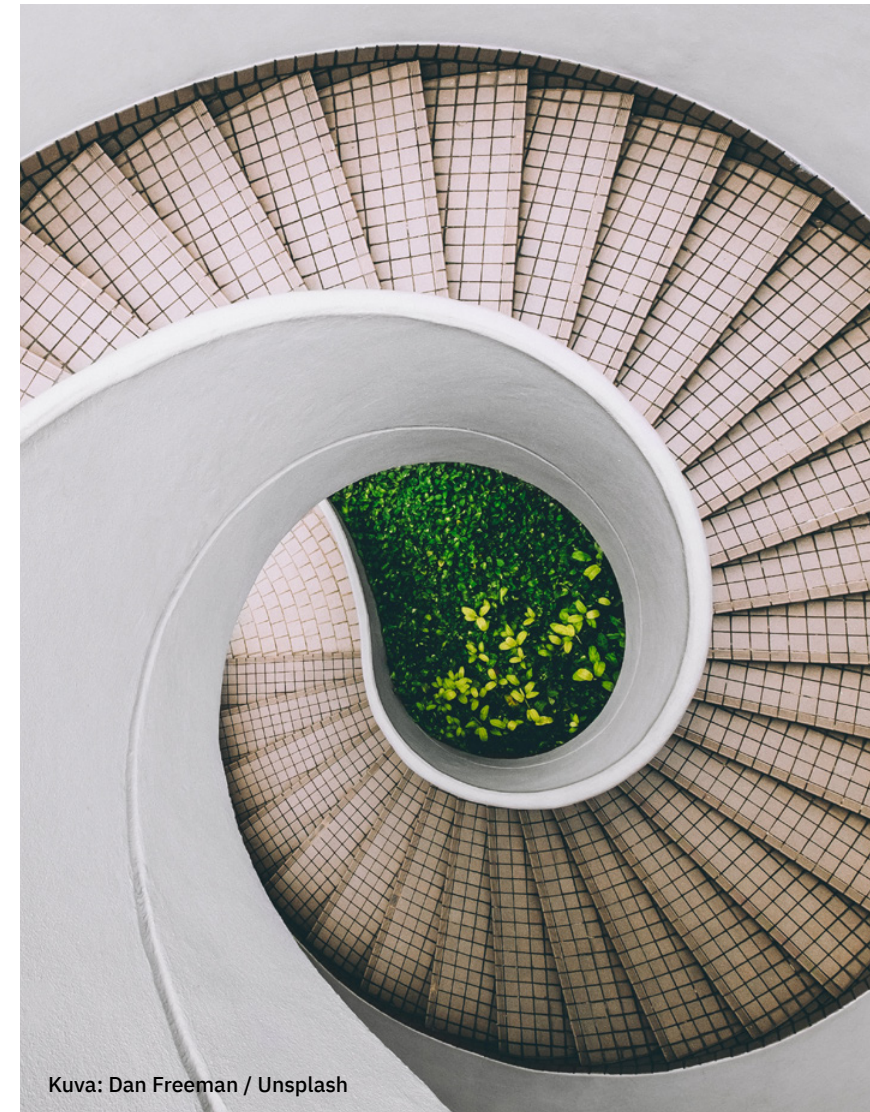
Samalla kestävän kehityksen johtamisen on pohjauduttava kunnan oman toimintaympäristön ja tradition tuntemukseen ja se on rakennettava kunnan omista haasteista,

Mitä johtamisen malleja tunnistat omasta kunnastasi?

Koeta tunnistaa oman kunnan erityispiirteet johtamismalleista ja perehdy mallien toimivuuden edellytyksiin. Muista, että jokaisesta kunnasta löytyy piirteitä useista malleista!

mahdollisuuksista ja resursseista lähtien. Olennaisia resursseja ovat osaamiset, kyvyt, verkottuneisuus ja eri asiantuntijoiden toimivaltuudet. Jotta kestävän kehityksen työ kunnissa olisi mahdollisimman hedelmällistä, on kuntien hyvä tunnistaa, millä tavalla kestävän kehityksen työtä kunnissa tällä hetkellä johdetaan, ja toisaalta miten sitä voitaisiin jatkossa johtaa. Tässä voit tukeutua **kestävän kehityksen johtamismalleihin**, jotka luotiin osana Kestävän kehityksen johtaminen ja toimeenpano paikallistasolla¹⁰ -hanketta.

10 Kestävän kehityksen johtaminen ja toimeenpano paikallistasolla, Valtioneuvoston julkaisu, Schmidt-Thomé et al, 2020 http://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/162240/VNTEAS_2020_30.pdf

Kuva: Dan Freeman / Unsplash

Kolme paikallishallinnon kestäväen kehityksen johtamismallia:

Johtotähdet, Verkostojen voima ja Aktiiviset yksilöt

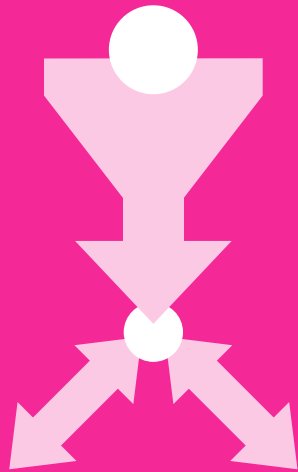
Kullakin mallilla on paitsi omat piirteensä, vahvuutensa ja heikkoutensa myös omat menestymisen edellytykset. Mikään yksittäinen kunta ei myöskään vastaa yksi yhteen tiettyä mallia, vaan malli edustaa kokoelmaa kuntien geneerisemmistä piirteistä. Toisin sanoen: mallit ovat abstraktioita, joille ei todennäköisesti löydy täydellistä vastaavuutta yksittäisestä kunnasta.

Kuntien johtamisen tapoja kannattaakin tarkastella risteysminä näistä kolmesta mallista. Siksi mallien hyödyntämisen tuleekin lähteä lähtötilanteen tunnistamisesta. **Minkä mallien piirteitä omasta kunnastasi voidaan tunnistaa?**

Kun kunta on tunnistanut itsensä jossakin mallissa tai mallien kombinaationa, on helppoa ja luontevaa jatkaa pohtimaan, **mihin suuntaan kunnan kestäväen kehityksen johtamista olisi jatkossa syytä kehittää**. Suunnat voivat löytyä sekä selvimmin tunnistettavissa olevan mallin vahvistamisesta tai toisen mallin puolelta.

MALLI 1 JOHTOTÄHDET

Kunta on sitoutunut kestäväan kehitykseen ylintä johtoa myöten

Selkeät vastuut

Suora strategiakytKentä

Poliittinen mandaatti

Hankesalkut

Ohjelmatyö

Tavoitteiden saavuttamisen seuranta tukee motivaatiota ja tehostaa toimintaa

Edellyttää kuuntelemista ja keskusteluja; ei pidä sortua asiantuntijoiden käsitykseen

ImagoHyödyt voivat ylipainottua, kriittiset äänet jäädä kuulematta

Yhteiskehittely tukee kestävyden ymmärtämistä yhteisenä asiana ja varmistaa keskusteluyhteydet hankkeiden välillä

Hankkeiden tuominen samalle viivalle, jotta kaikki voivat esitellä omia kestävyysaloitteitaan sekä käyttää koko organisaatiota yhteiskehittämiseen

Malli 1 Johtotähdet

Johtotähdet-mallissa kunta toteuttaa kestäväan kehityksen periaatteita varsin suoraviivaisesti. Kestäväan kehityksen johtajuus on keskitetty yhteen, ylimmästä johdosta alkavaan linjaan, ja kestäväalle kehitykselle on asetettu selkeät tavoitteet, joiden saavuttamista seurataan. Työtä saatetaan tehdä myös poik-kihallinnollisten ohjelmien kautta tai ulkopuolista rahoitusta sisältävien projekti-salkkujen kautta ohjaamalla. SDG-tavoitteilla voi olla rooli

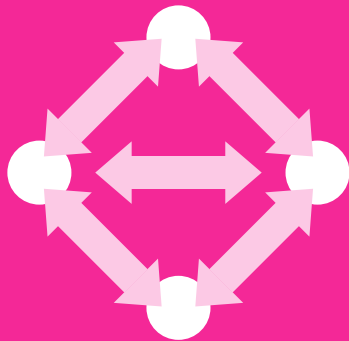
Kuva: Jeremy Bishop / Unsplash

esimerkiksi suorana kytkentänä kuntastrategiaan tai tiedolla johtamisen työkaluna johtoryhmätyössä.

Johtotähdet -mallissa SDG-viitekehys toimii ennen kaikkea tavoitteenasettelun ja seurannan tukena. Käytännössä tämä voi tapahtua esimerkiksi New Yorkin lanseeraaman ja suomalaistenkin kaupunkien soveltaman vapaaehtoisen paikallisen raportoinnin (VLR, Voluntary Local Review, katso lisää **sivulta 100**) avulla. VLR-raportointia voi toki käyttää myös muunlaisissa kuntakonteksteissa kuin ‘ylhäältä johtamisen’ mallissa. Esimerkiksi Verkostojen voima -mallia lähempänä olevissa kunnissa VLR:n toteuttamisen hyödyt liittyvät vuorovaikutuksen strukturoinnin tukeen.

MALLI 2 VERKOSTOJEN VOIMA

Kestävän kehityksen koordinointi tehdään poikkihallinnollisena yhteistyönä

Jaettu omistajuus

Poikkihallinnollinen tavoitteenasettelu

Asiantuntijoilla tilaa itsenäiselle työlle

Epämuodollisten yhteyksien keskeinen rooli

Yhteinen keskustelu tavoitteenasettelusta sitouttaa toimeenpanoon

Johtoryhmäkäytäntöjen ja raportointivastuiden tarkoituksenmukaisuus tärkeässä roolissa

Varmistettava kunnan johdon hyväksyntä ja tuki kestävyystyön toimivaltuuksille

Tieto voi jäädä eri ryhmien jäsenten hiljaiseksi tiedoksi

Yhteiskehittelyn keinoin osallistetaan koko verkosto yhteisen strategian rakentamiseen

Verkoston työn tulosten kiteyttäminen ja havainnollistaminen sekä strategian yhteiskehittely

Malli 2 Verkoston voima

Verkoston voima -mallissa kestävä kehitys työllä on laajasti jaettu omistajuus, ja tavoitteiden saavuttamisesta on poikkihallinnollinen yhteisvastuu. Kunta näyttäytyy matriisina, jossa kestävä kehitys periaatteita kunnioittavat asiantuntijat pitävät yhtä. Heillä on tilaa tehdä työtä myös itse määrittelemillään tavoilla, ja vahvan muodollisen päätösvallan sijaan kestävä kehitys johdetaan usein esimerkin kautta, esim. sitoutuneen pormestarin

Info

Tuntuuko, että kunnassasi työ on yksilöiden harteilla tai kestävän kehityksen työtä ei johda kukaan? Älä lannistu! Esimerkiksi Aktiiviset yksilöt -malli kuvaa tilannetta, jossa kestävän kehityksen työtä ei välttämättä ole virallisesti organisoitu ollenkaan. Silti kunnan työssä ja sen sidosryhmäyhteistyössä voi olla hyvinkin tavoitteellista kestävän kehityksen toimintaa. Esimerkiksi kunnanvaltuusto on voinut tehdä edistyksellisiä avauksia tai kestävyystyö saattaa olla "ulkoistettu" liikelaitoksille tai kehittämissyhtiöille. Myös yrittäjillä ja järjestöillä voi olla intoa, resursseja ja osaamista.

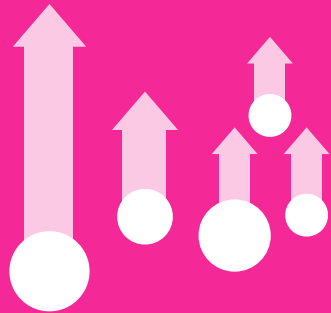
Kuva: Unsplash

mandaatin turvin tai yksittäisen kokeneen virkahenkilön neuvottelutaitojen varassa.

Verkostojen voima -mallissa SDG-viitekehys on vahvimmillaan heuristisena apuvälineenä esimerkiksi olennaisuusarviota tehdessä. Toisin sanoen se voi auttaa hahmottamaan niitä poikkihallinnollisia kestävän kehityksen työn kokonaisuuksia, joilla on suurta vaikuttavuuspotentiaalia. Siitä on lisäarvoa ns. rinnakkais-hyötyjen (co-benefits) ja tavoitteiden keskinäisten ristiriitaisuuksien paikantamisessa.

MALLI 3 AKTIIVISET YKSILÖT

Vetovastuu kestävästä kehityksestä näkemyksellisillä yksilöillä

Yksittäisiä avauksia

Ruohonjuuritason sitoutuneisuutta

Tilaa yllätyksille

Käytössä laajemman kuntayhteisön sosiaalinen pääoma

Tulielujen sitkeä työ voi saada aikaan läpimurtoja

Huolehdittava että kestävyystyötä ei liiaksi "ulkoisteta" tai marginalisoida

Riippuvuus yksittäisistä aktiiveista ja heidän sitoutumisestaan kaventaa strategisuutta

Yhteiskehittelyn suunnittaminen suoran kuntalaisdemokratian vahvistamiseen

Osallistujakentän laajentaminen, aloitteiden esiintuominen ja päätöksenteon siivittäminen

Malli 3 Aktiiviset yksilöt

Aktiiviset yksilöt -mallissa

kestävän kehityksen työtä ei välttämättä ole virallisesti organisoitu ollenkaan. Silti kunnan työssä ja sen sidosryhmäyhteistyössä voi olla hyvinkin tavoitteellista kestävä kehityksen toimintaa. Kyse voi olla yksittäisistä esim. valtuuston kautta tulleista avauksista tai kestävyystyön ulkoistamisesta liikelaitoksille tai kehittämissyhtiöille. Myös yrittäjillä ja kansalaisyhteiskunnalla voi olla tiettyjä epämuodollisia

vastuita. Mallin mukainen toiminta voi olla myös strateginen päätös antaa kestävän kehityksen ratkaisujen kehkeytyä paikallisen innovaatioekosysteemin kautta. Systeemitason kestävyysmuutosta on kuitenkin bottom-up-aloitteilla haastavaa tavoitella.

Kolmannessa mallissa - “Aktiiviset yksilöt”
- SDG-tavoitteet kytkevät yksittäiset aloitteet osaksi globaalia viitekehystä. Agenda 2030 toimii ikään kuin avoimena kutsuna osallistua kestävän kehityksen työhön itseorganisoidus-

ti, kukin omalla tavallaan yhteistä päämäärää edistäen. Tämän tueksi on Suomessa tarjolla vapaaehtoisuuteen perustuva Sitoumus 2050 -työkalu. Yhteiskuntasitoumuksessa kukin organisaatio, yhteisö tai yksilö voi antaa konkreettisen kestävän kehityksen toimenpidesitoumuksen yhteisten tavoitteiden toteuttamiseksi. Valmiit sitoumukset julkaistaan sitoumus2050.fi-verkkopalvelussa. Kestävän kehityksen toimikunta, pääsihteeristö ja asiantuntijapaneeli seuraavat sekä tukevat sitoumuksia ja niiden edistymistä.

Mieti seuraavaksi, mihin suuntaan kunnan kestävän kehityksen johtamista olisi jatkossa syytä kehittää? Esimerkiksi: Minkä mallin piirteitä tulisi vahvistaa? Millaisia muutoksia tähän tarvittaisiin? Miten ja keiden kanssa muutokset saataisiin aikaan?

Missä ja milloin työkalua voi käyttää?

Tunnista itsesi malleista -työkalua voi ja kannattaa käyttää aina **suunnittelutyön alussa**, oli työn alla sitten kunnan strategian päivittäminen tai yksittäisten kestävään kehitykseen kytkeytyvien hankkeiden ja toimenpiteiden kehittäminen. Tunnistamalla kuntasti johtamis- malleja ja -piirteitä, **saat käsityksen kuntasi tavasta organisoida ja johtaa kestävää kehitystä**, mikä helpottaa työn alla tai suunnitteilla olevan työn koordinointia ja suunnittelua. Samalla se avaa mahdollisuuden nykyisten johtamiskäytäntöjen kriittiselle tarkastelulle ja jatkokehittämiseksi, jotta ne paremmin palvelisivat kestävän kehityksen tavoitteiden saavuttamista.

Keille työkalu on suunnattu?

Johtamisen malleja voi hyödyntää kaikki kestävän kehityksen johtamisesta kiinnostuneet ja siihen aktiivisesti osallistuvat tahot, aina kunnan strategiajohtajista yksittäisten toimialojen edustajiin osana hanke- ja koordinointityötä.

Näitä asioita tarvitset toteutukseen

Mallien tarkasteluun ja keskusteluun tarvitaan ennen kaikkea yhteistä aikaa. Jos työstät aihetta kunnan omalla porukalla, voit pyytää osallistujia miettimään asiaa etukäteen ja antaa etukäteislukemiseksi [KESTO-hankkeen raportin](#) (sivut 54-67) tai hankkeen [Policy briefin](#). Voit pyytää tilaisuuden aluksi myös aihepiiriin liittyvän ulkopuolisen alustuksen.

Mallien keskeiset piirteet (ks. mallikuvien mustapohjaiset laatikot) voi kirjoittaa myös

Mallien kautta pääsee nopeasti keskustelemaan kaupungin strategisen johtamisen keskeisimmistä kysymyksistä. Pystyimme niiden kautta tunnistamaan Tampereen nykyisiä piirteitä sekä hahmottamaan sitä, miten strategista johtamista on mahdollista jatkossa kehittää.

Nina Mustikkamäki
Tampereen kaupunki

erillisille korteille ja koota hyvin sekoitetuiksi korttipaikoiksi. Keskusteluun osallistujat valitsevat kukin omasta pakastaan (tai ryhmän kesken) ne kortit, jotka vastaavat kestävä kehityksen johtamista omassa kunnassa. Valintojen tekemisen jälkeen kortit käännetään ja kääntöpuolen mallikohtaiset merkinnät/värit paljastetaan. Valintoja vertaamalla käynnistyy keskustelu siitä, miksi kukin (ryhmä) päätyi ottamaan juuri tietyt kortit ja mikä johtamismalli näyttäisi tällä hetkellä parhaiten kuvaavan kunnan tilannetta. Korttien avulla voi toteuttaa myös toisen keskustelukierroksen, jonka aikana mietitään, mitä piirteitä nykyinen johtamismalli näyttäisi kaipaavan eli mitä mallia kohti oman kunnan työtä olisi hyvä jatkossa kehittää, ja mitä se edellyttäisi (vrt. Mallikuvien +/-!/merkinnät).

C3 Olenaisuusarvio ja kärkiteemat

Agenda 2030 tavoitteiden saavuttaminen edellyttää muutoksia myös paikallisella tasolla, mutta kuntien voi olla vaikea hahmottaa, mitkä globaalin tason tavoitteet ovat oman kunnan kannalta olennaisia. Olenaisuuden tulkinta tapahtuu tarkastelemalla, millä toiminnalla on eniten vaikutusta tavoitteiden saavuttamisessa ja mitkä tavoitteet ovat kuntalaisten ja muiden kunnassa toimivien tahojen kannalta erityisen merkityksellisiä.

Voit edetä esimerkiksi näin

- a. Selvitä kunnan lähtötilanne** noin kymmenen keskeisen indikaattorin avulla. Voit käyttää kunnassa jo käytössä olevia mittareita (esim. kuntastrategian seurannan mittarit) tai tutustua esim. Mayor's Indicators -palveluun (**sivu 109**). Pyri valitsemaan niin kunnan elinvoimaa kuin kuntalaisten hyvinvointia ja ympäristökuormitusta kuvaavia muuttujia.
- b. Tarkastele kunnan keskeisimpiä strategisia asiakirjoja** ja kehittämissuunnitelmia suhteessa SDG-tavoitteisiin. Voit ristiintaulukoida asiakirjat ja SDG:t työkirjan **sivulla 71** ja merkitä tunnistetut yhteydet taulukkoon.

c. Kutsu koolle poikkihallinnollinen edustus

kunnan keskeisistä asiantuntijoista ja esitele heille vaiheiden a ja b tulokset. Ohjeista asiantuntijoista kootut ryhmät tekemään vaiheet d ja e ja varaa kalenterista aikaa vaiheelle f.

d. Tarkastelkaa poikkihallinnollisissa ryhmissä kunnan **vahvuuksia ja heikkouksia** kestävän kehityksen näkökulmasta. Nostakaa lähtötilanteen ja kunnan strategisten tavoitteiden tarkastelusta sekä selviä ylpeyden aiheita että mahdollisia häpeäpilkkuja.

e. Muodostakaa kunnan SDG-työn kärjet.

Valitkaa kaksi tai kolme sellaista kokonaisuutta, joilla kunnan kestävyysmuutosta voidaan tehokkaimmin vauhdittaa ja jotka

edellyttävät poikkihallinnollista yhteistyötä. Kirjatkaa ryhmäkohtaiset kärkiteemojen aihiot ylös ja esitelkää aihiot lyhyesti muille ryhmille.

f. Kokoa aineistot yhteen ja laadi niistä helposti lähestyttävä **tiivistelmä**, jonka avulla työhön osallistuneet asiantuntijat voivat kertoa olennaisuusarvion tuloksista myös muille asiantuntijoille.

TYÖPOHJA

ASIAKIRJOJEN RISTIINTAULUKOINTI (OLENNAISUUSARVIO JA KÄRKITEEMAT, VAIHE B)

	1 EI KÖHYHYTTÄ	2 EI NAIKAA	3 TERVEYTTÄ JA HYVINVOINTIA	4 HYVÄ KOULUTUS	5 SUORAPUOLTEN TASA-ARVIO	6 PUHDAS VESI JA SANITAATIO	7 EDULLISTA JA PUHDASTA ENERGIAA	8 IHMISARVOSTA TYÖTÄ JA TALOUSKASVUA	9 KESTÄVÄ TEHLLISUUTTA, INNOVAATIOITA JA INFRASTRUKTUUREJA	10 EKUIVUUSOIJEN VÄHENTÄMINEN	11 KESTÄVÄT KAUPUNGET JA YHTIÖSÖT	12 VASTUULLISTA KULUTTAMISTA	13 ILMASTOTERKOKIA	14 VEDEHÄLÄINEN ELÄMÄ	15 MAANPÄÄLLINEN ELÄMÄ	16 RAUHIA, OIKEUDEP- MUKAISUS JA HYVÄ HALLINTO	17 YHTIÖSÖT JA KUMPPANUS

Tarkastele kunnan keskeisimpiä strategisia asiakirjoja ja kehittämishojuelmia suhteessa SDG-tavoitteisiin. Voit ristiintaulukoida asiakirjat ja merkitä tunnistetut yhteydet alla olevaan taulukkoon.

Täytä vasemmanpuoleiseen sarakkeeseen tunnistamasi asiakirjojen ja kehittämishojuelmien nimet (yksi per solu) ja laita samalle riville ruksi niiden SDG-tavoitteiden kohdalle, joita asiakirjassa tai kehittämishojuelmassa huomioidaan.

Missä ja milloin työkalua voi/tulisi käyttää?

Olellisuusarviota voi käyttää joko kunnan ottaessa SDG-tavoitteita haltuun ensi kertaa tai kun kunnassa käynnistetään joku poikkihallinnollista yhteistyötä edellyttävä kehittämissessi (esim. kuntastrategian valmistelu). Työkalun avulla saadaan myös hyvä kuva kunnissa jo tehtävästä työstä ja toiminnasta, joka linkittyy SDG-tavoitteisiin.

Keille työkalu on suunnattu?

Työkalu on suunnattu kuntien strategisen kehittämisen vastuuhenkilöille ja kestävän kehityksen työn koordinaattoreille.

Näitä asioita tarvitset toteutukseen

Työ toteutetaan poikkihallinnollisena yhteistyönä, joten tarvitset ennen kaikkea aikaa yhteistyön suunnitteluun ja viestintään (ohjeita ja vinkkejä seuraavassa osiossa) sekä eri hallinnonalojen edustajien työaikaa poikkihallinnollisiin sisäisiin työpajoihin. Työn suunnitteluun ja sen toteuttamiseen tarvittavat ohjeet, vinkit ja materiaalit löydät seuraavilta sivuilta.

C4 SDG Impact Assessment Tool

SDG-tavoitteiden vaikuttavuusarviointi-työkalu (SDG Impact Assessment Tool) auttaa arvioimaan toimien vaikutuksia kestävä kehityksen tavoitteisiin. Työkalun tarjoamalla verkkoalustalla voit lisätä palveluun kuntasi tekemiä tai tukemia toimia ja arvioida niiden vaikuttavuutta Agenda 2030 -tavoitteiden saavuttamisessa.

Impact Assessment -työkalun avulla on mahdollista luoda nopeasti käsitys siitä, kuinka kuntasi toimet ja ratkaisut liittyvät Agenda 2030 -tavoitteisiin. Samalla pystyt tunnistamaan eri toimien ja ratkaisujen **mahdollisuudet, riskit, positiiviset ja kielteiset vaikutukset sekä toimien ja ratkaisujen mahdolliset puutteet.**

Impact Assessment -työkalu ei tarjoa valmiita vastauksia siitä, mitä kunnassa tulisi kunkin Agenda 2030 -tavoitteen saavuttamiseksi tehdä, **vaan tarjoaa strukturoidun tavan jäsentää kunnassa jo tehtyjä tai suunnitteilla olevia toimia**, ja auttaa näin arvioimaan niiden vaikuttavuutta suhteessa Agenda 2030

Impact Assessment Tool

Rekisteröidy ja kirjaudu palveluun osoitteessa sdgimpactassessmenttool.org

Rekisteröitymisen jälkeen voit lisätä palveluun haluamasi toimenpiteen tai ratkaisun ja arvioida sen vaikutuksia suhteess Agenda2030-tavoitteisiin. Lisähojeita työkaluun löydät palvelun verkkosivuilta.

Huom! Koska työkalu ei tarjoa valmiita vastauksia siitä, mitä kunnassasi pitäisi tehdä Agenda2030 -tavoitteiden saavuttamiseksi, vaan vaatii reflektointia ja asiantunte-
musta toimien arvioinnissa, **työkalu toimii parhaiten, kun sitä käytetään ja täyden-
netään yhdessä kunnan eri toimijoiden ja asiantuntijoiden kanssa.**

Voit kuitenkin hyvin aloittaa työkalun käytön itse ja kutsua kollegoita ja sidosryhmiä mukaan alkuun päästyäsi!

-tavoitteisiin ja suunnittelemaan tulevia toimia: Mitä toimia ja toimintamalleja kunnassasi tulisi vahvistaa? Miten vähentää tai päästä eroon tavoitteiden saavuttamisen kannalta haitallista toimista ja toimintamalleista? Mitä ja keitä asioiden edistämiseen tarvitaan?

IMPACT ASSESSMENT TOOL

<i>Direct positive</i>				4					9		11						
<i>Indirect positive</i>		2					7	8									
<i>No impact</i>			3									12	13		15		
<i>Indirect negative</i>																	
<i>Direct negative</i>	1																
<i>More knowledge needed</i>					5	6				10				14		16	17

Työkalun avulla saat muun muassa helposti jäsennettyä ja viestittyä, mikä on tarkastelemasi asian nykytila suhteessa kestävän kehityksen tavoitteisiin ja mihin tavoitteisiin liittyen tarvitaan vielä lisää tietoa.

Missä ja milloin työkalua voi käyttää?

Impact Assessment -työkalu on hyödyllinen väline, kun haluat tarkastella (yksin tai yhdessä) kuntasi toimien vaikutuksia suhteessa kestäväan kehityksen tavoitteisiin. Sitä voi siis käyttää vanhojen tai uusien hankkeiden arviointiin, ja vaikkapa uuden kuntastrategian tukena. Työkalun avulla voit helposti tuottaa arvioita kuntasi toimista laajan sidosryhmäjoukon kanssa ja päivittää tietoja tiedon karttuessa ja toimintaympäristön muuttuessa.

Keille työkalu on suunnattu?

Työkalu on suunnattu kaikille SDG-tavoitteiden arvioinnista kiinnostuneille. Sen avulla kuka tahansa voi tuottaa arvioita toimenpiteiden ja ratkaisujen vaikuttavuudesta suhteessa Agenda2030-tavoitteisiin, mutta eniten työkalusta saa irti, kun siinä tuotettuja arviointeja

tuotetaan yhdessä mahdollisimman monen asiantuntijan ja muiden keskeisten sidosryhmien kanssa.

Näitä asioita tarvitset toteutukseen

Työkalun käyttöön et tarvitse muuta kuin idean – tai ideoita – työkalun avulla tarkasteltavista toimenpiteistä tai ratkaisuista. Palveluun lisäämäsi tiedot ja arviot tallentuvat automaattisesti palveluun, joten voit palata niihin helposti myöhemmin, ja halutessasi editoida niitä. Työssä kannattaa hyödyntää myös esimerkiksi kuntasi vastuullisuusraporttia, joka tarjoaa hyvän pohjan työn käynnistämiseksi ja siinä kuvattujen toimien vaikuttavuusarvioinnille ja jatkokehittämiselle.

D

Kohti konkreettisia toimia

D1	Budjetointi kestävän kehityksen välineenä	79
D2	Sitoumus2050 kunnan näkökulmasta	86
D3	Yhteistyö kunnassa olevien kumppanien kanssa	94

Kuva: Pentti Hokkanen / Ympäristöministeriön kuvapankki

D1 Ilmiöpohjainen budjetointi osana kunnan kestävä kehityksen työtä

Monet kestävään kehitykseen liittyvät haasteet ovat niin monimutkaisia, että ne eivät ratkea yhden hallinnonalan voimin. Poikkihallinnollisten kokonaisuuksien kuten ilmastonmuutoksen strategiseen johtamiseen on kaivattu uusia talouden johtamisen työkaluja. Ilmiöpohjainen budjetointi on yksi uusista budjetoinnin tavoista.

Ilmiöt budjetoinnin ytimeen

Kunnan talousarvio eli budjetti on yksi keskeisimmistä strategisen johtamisen kokonaisuuksista ja sillä on näin merkittävä rooli myös kestävä kehityksen Agenda2030 -tavoitteiden saavuttamisessa. Ilmiöpohjaisessa budjetoinnissa ilmiöt (kuten ilmastonmuutos) ja niihin kytkeytyvät tavoitteet (kuten hiilineutraalius vuoteen 2035 mennessä) otetaan budjetoinnin ytimeen.

Ilmiöpohjaisen budjetoinnin idea on, että määrittelemällä ilmiöt ja niihin kytkeytyvät

Ilmiöpohjaisen budjetoinnin hyödyt

Ilmiöpohjaisella budjetoinnilla voi olla kunnalle monia hyötyjä. Sen avulla voidaan muun muassa:

- edistää moniulotteisten yhteiskunnallisten ongelmien ratkaisuja
- tehostaa kunnan varojen käyttöä ja vahvistaa käytettyjen varojen vaikuttavuutta suhteessa asetettuihin tavoitteisiin
- luoda päätöksentekoon parempi tietopohja
- lisätä jatkuvuutta yli hallitus- ja vaalikausien
- Luoda parempi kokonaiskuva tavoitteista, niiden eteen tehtävistä toimista ja toimien vaikutuksista
- kasvattaa hallinnonalarajoja ylittävää yhteistyötä
- lisätä läpinäkyvyyttä ja parantaa tilivelvollisuutta

tavoitteet sekä mittarit jo budjetin laatimisvaiheessa, voidaan budjetti laatia ja kohdentaa entistä selkeämmin kestävä kehityksen tavoitteiden saavuttamista tukevalla tavalla.

Ilmiöpohjaisen budjetin (lukuisat) toteuttamisen tavat

Kuten kunnan talousarvio, voidaan myös ilmiöpohjainen budjetti tehdä useilla eri tavoilla eikä yhtä oikeaa tapaa tai mallia ei ole olemassa. Kunnassa kannattaakin tutustua olemassa oleviin malleihin ja hakea oppeja ilmiöpohjaisesta budjetoinnista sitä jo käytäviltä ja kokeilevilta kunnilta. Suomessa ilmiöpohjaista budjetointia toteutetaan jo muun muassa Tampereella, jossa kaupunki on ottanut käyttöön ilmastobudjetin (voit lukea lisää Tampereen kokemuksista tämän osion loppupuolelta, **sivulta 84**). Pohjoismaissa Oslon kaupunki

Vinkkejä työn aloittamiseen

Ennen työn aloittamista on hyvä kartoittaa kunnan lähtötilanne. Kysy siis aluksi: *Miten teemme kunnan budjetin nykyään? Mitä toimenpiteitä, vaiheita ja tahoja työhön liittyy?* Voit piirtää tästä vaikkapa kaavion prosessien ja siihen liittyvien tahojen hahmottamisen helpottamiseksi.

Vasta seuraavaksi kannattaa miettiä: *Millä eri tavoilla ilmiöpohjainen budjetointi voitaisiin tuoda osaksi kunnan toimintaa ja millaisia muutoksia se kunnan toiminnassa vaatisi?*

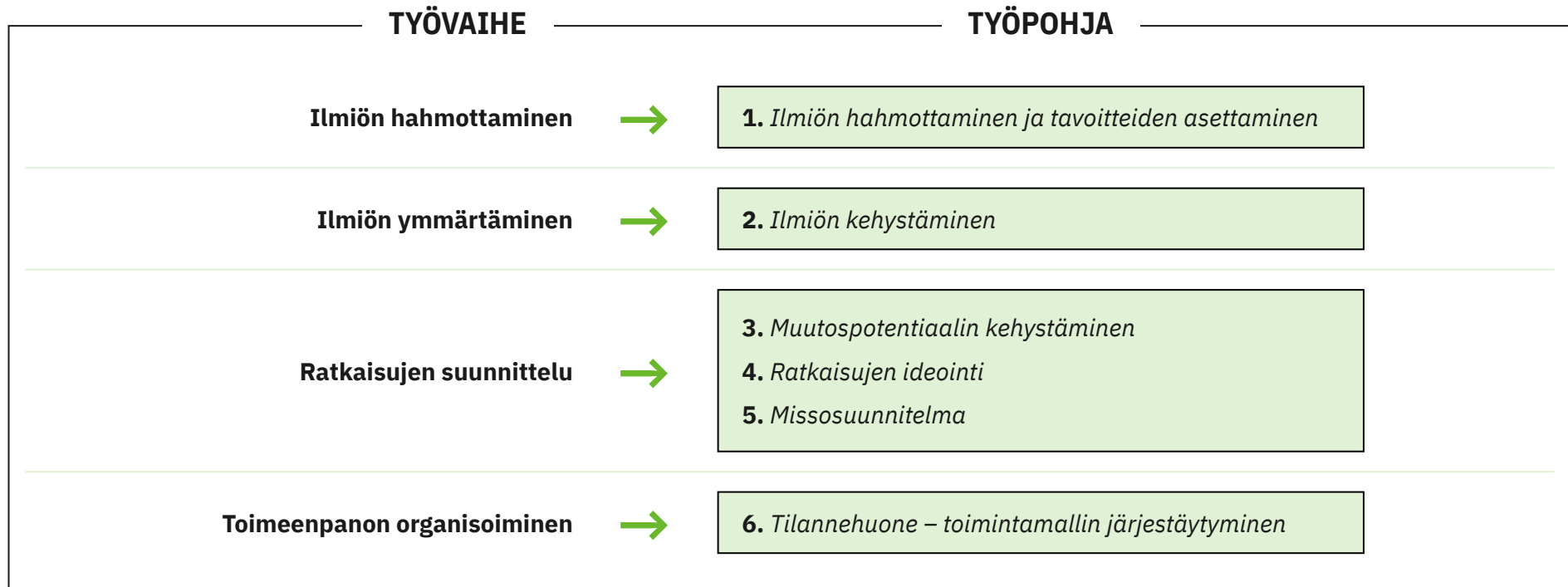
Näihin kysymyksiin ei ole yhtä oikeaa vastausta, joten kannattaa rohkeasti tutustua ilmiöpohjaista budjetointia jo hyödyntävien kuntien työhön ja suunnittelutyötä tukeviin työkaluihin ja selvityksiin, esimerkiksi:

- [Oslo ilmastobudjetti 2020](#)
- [Tampereen ilmastobudjetti](#) (artikkeli)
- [Sitran Ilmiölähtöisen suunnittelun työkalupakki](#)
- [VNK:n Ilmiöpohjaiseen budjetointiin liittyviä näkökohtia -raportti](#)
- **Sukupuolittietoinen budjetointi.** Lue lisää sukupuolittetoisesta budjetoinnista esimerkiksi [THL:n artikkelista](#) ja eduskunnan valtiovarainvaliokunnalle jätetystä [lausunnosta](#).

on ilmiöpohjaisen budjetoinnin pioneeri, ja on toteuttanut ilmiöpohjaista budjetointia jo kolmen vuoden ajan. Oslo ilmaliöpohjaiseen budjetointiin - Ilmastobudjetti 2020 - voit tutustua [täällä](#).

Vaikka Suomessa ja maailmalla ilmiöpohjaisesta budjetoinnista on vielä suhteellisen vähän kokemusta kuntatasolla, luovat muun muassa Sitran ja VNK:n tuottamat selvitykset ja työkalut hyvän pohjan ilmiöpohjaisen budjetin suunnittelulle.

SITRAN TUOTTAMA ILMIÖPOHJAISEN SUUNITTELUN TYÖKALUPAKKI

Sitran tuottama Ilmiöpohjaisen suunnittelun työkalupakki sisältää kuusi työkalua, jotka auttavat hahmottamaan, ymmärtämään, suunnittelemaan ja organisoimaan työtä ilmiöiden ympärille.

Sitran tuottama [Ilmiölähtöisen suunnittelun työkalupakki](#) sisältää kuusi työpohjaa, jotka tukevat ilmiön, sen ratkaisujen sekä näiden saavuttamiseksi vaadittavien toimenpiteiden hahmottamista. Työkalupakkia kannattaakin käyttää kunnan kannalta merkittävimpien ilmiöiden tunnistamiseen ja määrittämiseen yhdessä sidosryhmien kanssa, ennen varsinaisen budjetin suunnittelua.

Ilmiöpohjaiseen budjetointiin liittyviä näkökohtia selvittävän työryhmän raportissa (VNK 2019) puolestaan kuvataan viiden eri päämal-

lin avulla, miten ilmiöpohjaista budjetointia voitaisiin toteuttaa kansallisella tasolla. Mallit on esitetty siinä järjestyksessä, kuinka laajaa hallinnollista tai lainsäädännöllistä muutosta ne vaativat. Vaikka mallit eivät ole suoraan sovellettavissa kuntien johtamis- ja budjetointityöhön, voi niistä kuitenkin hakea tukea ja ajatuksia oman kunnan budjetoinityön suunnitteluun ja sen vaihtoehtoihin toteuttamisen tapoihin. Lisätietoa malleista löydät Ilmiöpohjaiseen budjetointiin liittyviä näkökohtia -raportista [täältä](#).

MITÄ MUUALLA TEHDÄÄN?

TAMPERE ON OTTANUT KÄYTTÖÖN ILMASTOBUDJETIN

»

Investoinnit tulevat olemaan ilmastobudjetin kärkenä. Käymme juuri keskustelua siitä, kuinka suuren osuuden eri investoinneista voimme määritellä ilmastotoimeksi.

»

Emmi Nieminen

Tampereen kaupungin suunnittelija

Tampere on Suomen ensimmäinen ilmastobudjetin käyttöön ottava kaupunki. Mallia se on saanut muun muassa Oslost, jossa maailmanlaajuisista kiinnostusta herättänyt ilmastobudjetti on laadittu jo kolmena vuonna.

Tampereen ilmastobudjetti ei lisää ilmastotoimiin käytettävää rahaa, vaan sen tarkoituksena on lisätä ilmastopolitiikan läpinäkyvyyttä ja herättää kansalaiskeskustelua. Budjetista kaupunkilaiset näkevät aiempaa suuremmin, minkä verran ilmastotoimiin suunnataan rahaa. Samalla kaupunki pystyy seuraamaan, miten ilmastotoimet etenevät suhteessa hiili-neutraaliustavoitteeseen.

Ensimmäisessä ilmastobudjetissa on mukana vasta eri sektoreiden päästöt. Eri ilmastotoimiin kuluvat euromäärät on tarkoitus

sisällyttää vuoden 2021 budjettiin.

Tampereen ilmastobudjetissa korostuvat investoinnit

Tampere valmistelelee vuoden 2021 talousarvion tekemistä ja sen määrittely, mitkä kaikki toimet lasketaan ilmastobudjettiin, on vielä kesken. Usein toimia ei tehdä ainoastaan ilmaston vuoksi, vaan niissä yhdistyy monia eri päämääriä. Esimerkiksi liikennettä kehitetään ennen kaikkea kaupunkilaisten sujuvan liikkumisen mahdollistamiseksi. Samalla kestävien liikkumismuotojen lisäämisellä on suuret ilmastovaikutukset.

Ilmastobudjettia tarkasteltaessa on tärkeä tiedostaa, mitä kaikkea siihen on huomioitu. Tampere rakentaa tällä hetkellä esimerkiksi raitiotietä. Lasketaanko raitiotie kokonaisuudessaan ilmastotoimeksi, vaikuttaa merkittävästi siihen, kuinka suuri ilmastobudjetti tulee olemaan.

Tarkkojen euromäärien sijaan ilmastobudjetissa oleellisinta on asioiden läpinäkyväksi tekeminen. Tampereen ilmastobudjetti toimiikin oivana välineenä keskustelulle siitä, miten kaupungin rahaa tulisi tulevaisuudessa allokoida.

D2 Sitoumus2050 kunnan näkökulmasta

Kansallinen kestävän kehityksen strategia uudistettiin vuonna 2013. Kestävän kehityksen toimikunta päätti perinteisen strategian sijaan laatia kestävän kehityksen yhteiskuntasitoumuksen ”Suomi, jonka haluamme 2050”. Yhteiskuntasitoumuksessa julkishallinto yhdessä muiden toimijoiden kanssa sitoutuu edistämään kestävästä kehitystä kaikessa työssään ja toiminnassaan.

Yhteiskuntasitoumuksessa sovitaan toimintatavoista ja tavoitteista, joilla mahdollistetaan hyvä elämä nyt ja tuleville sukupolville. Sitoumuksen tavoitteena on lisätä kestävän kehityksen politiikan vaikuttavuutta ja tuloksellisuutta sekä vastata YK:n kestävän kehityksen 20-vuotiskonferenssin (Rio+20) -loppuasikirjassa kansallisille hallituksille annettuun sitoumus- ja toimeenpanohaasteeseen.

Kohti tavoitteita toimenpidesitoumuksilla

Yhteiskunnan eri toimijat, myös kunnat, voivat muotoilla ja antaa omat toimenpidesitoumuksensa yhteiskuntasitoumuksen yhteisten tavoitteiden toteutumiseksi.

»
*Yhteiskunta-
sitoumuksessa
sovitaan toiminta-
tavoista ja
tavoitteista, joilla
mahdollistetaan
hyvä elämä
nyt ja tuleville
sukupolville.*

»

Toimenpidesitoumuksia voivat antaa myös muut yhteiskunnalliset toimijat, kuten yritykset ja muut organisaatiot, yhteisöt ja järjestöt sekä yksityishenkilöt.

Toimenpidesitoumuksilla toimijat sitoutuvat omalta osaltaan edistämään yhteiskuntasitoumuksen tavoitteiden toteutumista. Toimenpidesitoumukset tähtäävät 5–10 vuoden aikana toteutettaviin konkreettisiin toimenpiteisiin, toimintatapojen muutoksiin ja innovatiivisiin kokeiluihin, jotka edistävät yhteisesti sovittuja tavoitteita.

Miksi Sitoumus2050 on merkittävä myös kunnille?

Noin kaksi kolmasosaa kestävän kehityksen tavoitteista toimeenpannaan paikallistasolla. Erityisesti kuntien tarjoamat peruspalvelut, kuten terveydenhuolto, koulutus ja kunnallisinfrastruktuurilla on suuri vaikutus siihen, miten hyvin Agenda2030 tavoitteet etenevät.

Kunnat ja kaupungit voivat raportoida edistymisestään YK:lle samaan tapaan kuin maat. Suomalaisista kaupungeista Helsinki, Espoo ja Turku ovat tarttuneet tähän haasteeseen.

Kuva: Mikael Ahlfors / Ympäristöministeriön kuvapankki

Muista nämä sitoumusta laatiessa

- Sitoumuksen laatija asettaa sitoumukselleen tavoitteet, mittarit sekä aikataulun.
- Sitoumuksen on luotava uutta, oltava mitattava sekä noudatettava kestävän kehityksen periaatteita.
- Sitoumuksen voi kohdistaa yhteen tai useaan yhteiskuntasitoumuksen kahdeksasta tavoitteesta. Yhteiskuntasitoumuksen tavoitteet sisältävät kattavasti kaikki Agenda 2030 -toimintaohjelman 17 päätavoitetta.
- Et ole yksin: Kestävän kehityksen toimikunta, pääsihteeristö ja asiantuntijapaneeli seuraavat ja tukevat sitoumuksia ja niiden edistymistä. Sitoumus2050.fi-verkkopalvelussa voit myös tarkastella kaikkia jo annettuja sitoumuksia.

Tutustu jo tehtyihin toimenpidesitoumuksiin ja lisää omasi osoitteessa: <https://sitoumus2050.fi/>

Missä ja milloin työkalua voi käyttää?

Sitoumuksien tekoon voi kannustaa monessa yhteydessä. Niitä voi käynnistää sekä kuntaorganisaation sisällä esimerkiksi toimialoittain, tiimeittäin tai vaikkapa koulujen välisenä kilvoitteluna että laajempaa paikallisten yhteisöjen ponnistuksena. Strategiaa tukeva työkaluksi sovitettaessa sitoumuksia kannattaa ohjata kohti tavoitteita, joissa edistyminen on myös mahdollista todentaa paikallistasolla.

Keille työkalu on suunnattu?

Kunnat, yritykset ja muut organisaatiot, samoin kuin yksityishenkilöt, voivat antaa konkreettisen kestävä kehityksen toimenpidesitoumuksen yhteisten tavoitteiden toteuttamiseksi. Toimenpidesitoumukset annetaan sitoumus2050.fi-palvelussa.

Näitä asioita tarvitset toteutukseen

Sitoumuksien käynnistämisen voi tehdä haastamalla toimijoita mukaan toteuttamaan talkoilla jotain suurta yhteistä tavoitetta (kuten kunnan alueen ilmastopäästöjen vähentäminen) tai houkuttelemalla kutakin löytämään itselleen tai yhteisölleen tärkeimmät ja vaikuttavimmat toimet (esimerkiksi eri-ikäisten kuntalaisten hyvinvoinnin parantamiseksi). Kummassakin tapauksessa kampanjaa käynnistämässä olevan tahon oma esimerkki on tärkeä. Vasta valtuuston asetettua kunnan oman riman haastavalle korkeudelle, kannattaa kutsua muita mukaan talkoisiin. Kun toimialajohtajalla on ensin itsellään takana rupeama vapaaehtoistyötä, hän on osaltaan näyttänyt muille tietä.

MITÄ MUUALLA TEHDÄÄN? ESPOO

Olemme haastaneet kaupungin eri toimialat antamaan omat kestävän kehityksen sitoumuksensa. Esimerkiksi Jupperin koulun oppilaat ovat yhdessä sitoutuneet vähentämään ruokahävikkiä ja teknisellä toimialalla lisäämme sähköbussien latauspaikkoja.

Sirpa Hertell

Kestävä kehitys -ohjelman ohjausryhmän puheenjohtaja

Espoossa viranhaltijat ja päättäjät työskentelevät yhdessä kestävän kehityksen tavoitteiden saavuttamiseksi. Espoon sitoumus on kestävän kehityksen ohjelma, johon sisältyy ilmastotyötä, luontoarvojen edistämistä sekä innovatiivisia liikkumis- ja energiaratkaisuja.

Strateginen kestävyystyö Espoossa

Espoon kaupunki tavoittelee asemaa kestävän kehityksen kaupunkien etujoukoissa. Espoo on sitoutunut saavuttamaan YK:n kestävän kehityksen tavoitteet (Sustainable Development Goals, SDG:t) edelläkävijänä vuoteen 2025 mennessä. ([espoo.fi](https://www.espoo.fi) > [Kestävä Espoo -projektit ja yhteystiedot](#)) Tavoitteena on taloudellisesti, ekologisesti, sosiaalisesti ja kulttuurisesti kestävä Kaupunki. Yhtenä välineenä edelläkävijyyden edistämiseksi ja SDG-tavoitteiden saavuttamisessa Espoon kaupunki laati ja

Kuva: Mikael Ahlfors / Ympäristöministeriön kuvapankki

julkaisi Voluntary Local Review (VLR)- raportin. ([espoo.fi > Espoon kaupungin VLR-raportti](https://www.espoo.fi/espoo-kaupungin-vlr-raportti))

Espoossa kaupungin kaikkea toimintaa ohjaa strategisena viitekehyksenä ns. Espoo-tarina. Espoo-tarina on Espoon strategia. Se suuntaa kaupungin toimintaa yhteisten tavoitteiden mukaisesti. Vuonna 2012 linjattiin että kaiken Espoon kaupungin toiminnan tulisi olla taloudellisesti, ekologisesti, sosiaalisesti ja kulttuurisesti kestävä. (https://www.espoo.fi/fi-fi/asuminen_ja_ymparisto/kestava_kehitys)

Agenda 2030-tavoitteet sopivat erinomaisesti osaksi kaupunkien strategista johtamista. Espoossa SDG-tavoitteet nähdään potentiaalisena lähtökohtana tulevaisuuden kaupunkistrategialle. Kaupunginjohtaja Jukka Mäkelän mukaan “Espoolla on sellainen

tavoite, että kun me tehdään vaikkapa seuraavaa valtuustokauden Espoo-tarinaa, niin se on yksi yhteen sen strategian kanssa millä me Agenda 2030:tä tavoitellaan.” Kaupunginjohtaja huomauttaa, että VLR-raportointi muodostaa lisäksi tärkeän globaalisti yhteismitallisen paikallisen kestävyystyön verkoston, jonka avulla hyvät käytännöt ympäri maailman tulevat paikallisten päätöksentekijöiden saataville ”yhteisellä kielellä” kirjoitettuna.

Espoon VLR-raportin valmistelussa oli mukana satoja ihmisiä. Laaja osallistuminen toi asiaa tutuksi ja linkitti sitä konkreettisesti omaan työhön. Laajalla osallistumisella ja yhdessä tekemisellä mahdollistuu kestävä toiminnan juurruttaminen osaksi koko kuntayhteisön elämää, antaen samalla arvokkaita näkemyksiä eri toimijoiden tarpeista ja haasteista kestä-

vyystavoitteiden saavuttamisessa. ”Agenda 2030 työtä pitää tehdä yhdessä. Kaupunkien välinen yhteistyö on todella hyvä, mutta erityisen tärkeää on, että sitä tehdään yhdessä ihmisten, asukkaiden, yhteisöjen, yritysten ja yliopistojen kanssa”, Mäkinen korostaa. (https://www.youtube.com/watch?v=49uw1SYY-ceM&feature=emb_title)

Kuntaliiton toimenpidesitoumus

Kuntaliiton kestävä kehityksen sitoumus koostuu kahdesta osasta. Ensimmäisessä osassa Kuntaliitto sitoutuu kannustamaan ja tukemaan kuntia omien kestävä kehityksen sitoumusten laatimisessa. Toisessa osassa Kuntaliitto sitoutuu vähentämään omassa toiminnassaan materiaalin kulutusta ja hiili-dioksidi- sekä muita päästöjä kahdeksan eri toimenpiteen keinoin.

»
Agenda 2030 työtä pitää tehdä yhdessä. Kaupunkien välinen yhteistyö on todella hyvä, mutta erityisen tärkeää on, että sitä tehdään yhdessä ihmisten, asukkaiden, yhteisöjen, yritysten ja yliopistojen kanssa.
»

[Kuntien toimenpidesitoumukset -sivulle](#) on koottu esimerkkejä mukaan lähteneistä kunnista ja ehdotuksia sitoumusten aiheiksi (valitse tekijä-valikosta kohta kaupunki/kunta, tarkastellaksesi eri kuntien sitoumuksia).

Valtioneuvoston kanslian verkkosivuilta ja [sitoumus2050.fi](#) -verkkopalvelusta löytyy kattavasti lisätietoa kestävästä kehityksestä yhteiskuntasitoumuksesta. Kuntien sitoumukset voivat muodostua esimerkiksi kasvihuonekaasupäästöjen vähentämiseen, julkisiin hankintoihin tai ympäristökasvatukseen liittyvistä toimenpiteistä. Sitoumus voi olla pieni tai suuri, kampanjaluonteinen teko tai pidemmän aikavälin muutos. Sitoumus2050.fi-sivustolta löydät myös esimerkkejä jo mukaan lähteneiden kuntien toimenpidesitoumuksista.

D3 SDG-kumppanuudet: Yhteistyö kunnassa olevien kumppanien kanssa

Julkisille toimijoille niin kunnissa, kaupungeissa, valtion hallinnossa kuin yliopistoissa kestävän kehityksen tavoitteiden ja viitekehyksen toteuttaminen luo yhteistyömahdollisuuksia yli sektorirajojen, vauhdittaa innovaatioita ja vahvistaa jaettava ymmärrystä aikamme suurista globaaleista yhteiskunnallisista haasteista.

Sitran Polkuja tavoitteelliseen kestävyysraportointiin -selvitys (5/2020)

Agenda 2030 tarjoaa luontevan reitin kumppanuuksien rakentamiseen kunnassa sijaitsevien toimijoiden kanssa. Useilla yrityksillä on SDG-tavoitteiden varaan rakentuva vastuullisuusstrategia, ja monet muutkin toimijat ovat voineet käyttää YK:n kestävän kehityksen agendaa toimintansa arvioinnissa. Tarjolla on siis yhteinen kieli ja tavoitteenasettelu, jonka kautta voi lähteä hakemaan synergioita ja rakentamaan yhteistoimintaa esimerkiksi kunnan alueen kasvihuonepäästöjen vähentämiseksi. Tukena voi käyttää esimerkiksi SYKE:n kehittämää kuntakohtaista päästölaskentajärjestelmää

(ks. esim. https://www.hiilineutraalisuomi.fi/fi-FI/Paastot_ ja_ indikaattorit), josta saa käsitystä muun muassa paikallisen elinkeinoelämän tuottamasta ilmastokuormituksesta.

Missä ja milloin työkalua voi käyttää?

Kunta voi käyttää Agenda 2030:n tavoitteita esimerkiksi määritellessään kriteerejä kestäville julkisille hankinnoille. Kunta voi kommunikoida niiden kautta omia reunaehtojaan ja vaatia käyttämiltään toimittajilta mitattavia näyttöjä. Kunta voi myös osoittaa resursseja tai hankkia ulkopuolista rahoitusta tiettyjen SDG-tavoitteiden parempaan haltuunottoon, yhdessä kumppanien kanssa.

Keille työkalu on suunnattu?

Kuntien elinkeinopolitiikasta vastaaville ja paikallisille/seudullisille kehitysyhtiöille Agenda 2030:n nimissä solmitut kumppanuudet ovat luontainen tapa edetä, samoin kuin kuntien hankintatoimesta vastaaville tahoille.

Näitä asioita tarvitset toteutukseen

Voit aloittaa tutustumalla kuntasi keskeisten yritysten vastuullisuustyöhön. Jos joukosta ei löydy yhtään SDG-kehikkoa hyödyntävää esimerkkiä, tutustu asiaan jonkun muun yrityksen kautta (esim. Keskon vastuullisuustyö, Ylvan SDG-tavoitteisiin sidottu budjetti, Y-säätiön strategiatyö).

MITÄ MUUALLA TEHDÄÄN? VANTAA

Vantaalla toimii vastuullisuusneuvottelukunta, jossa on jäseniä kaupungin sisältä ja ulkoisista sidosryhmistä. Kaupunginjohtajan nimittämä neuvottelukunta kokoontuu muutaman kerran vuodessa.

Vastuullisuusneuvottelukunta luo edellytyksiä yhteistyölle ja tavoitteiden kirittämiselle sekä pohtii muun muassa YK:n kestävän kehityksen tavoitteiden tai Pariisin ilmastopimuksen vaikutuksia kaupungin toimintaan. Lisäksi ryhmä seuraa muun muassa kestävän kehityksen tavoitteiden ja kaupungin omien painopisteiden edistymistä.

<https://www.vantaa.fi/vastuullisuus>

MITÄ MUUALLA TEHDÄÄN? UTRECHT

Utrechtissa SDG-työn toteuttamisessa on keskitytty mahdollisimman osallistavaan toimintaan. Uuden ylhäältä alas suuntautuvan politiikan luomisen sijaan tavoitteena oli tarjota yhteinen kehys, joka helpottaisi sidosryhmien laajaa osallistumista ja osallistumista. Toteutetun kehityksen tavoitteena oli kaksi päätavoitetta: luoda ja tukea paikallisten toimijoiden kanssa koalitioita kestävän kehityksen kansainvälisten haasteiden ratkaisemiseksi sekä kutsua koolle ja tukea paikallisia sidosryhmiä sekä kansalaisaloitteita tietoisuuden lisäämiseksi ja innostamiseksi. Kummassakin tapauksessa ajatuksena on käyttää kestävän kehityksen tavoitteita yhdistävänä kehyksenä, joka stimuloi ajatusten vaihtoa ja yhteistyötä ja antaa nykyisille aloitteille mahdollisuuden laajentaa niiden ulottuvuutta. Ensimmäiset vaiheet tämän kehityksen puitteissa on jo

toteutettu osana kolmivuotista suunnitelmaa (2017-2019)

Utrechtissa on kehyksen puitteissa muun muassa luotu Utrecht4GlobalGoals-yhdistys (U4GG), jota Utrechtin kunta sponsoroi, ja jonka tavoitteena on inspiroida paikallisia asukkaita, organisaatioita ja yrityksiä olemaan aktiivisesti mukana kestävän kehityksen työssä. Toiminnalla on neljä pääaloitetta: HEE-LUTRECHTU nostaa esiin ja tukee kansalaisia, ruohonjuuritason aloitteita ja yrityksiä, jotka edistävät kestävän kehityksen tavoitteita; Fairtrade Utrecht edistää reilua kauppaa erityisesti elintarvikkeiden ja vaatteiden alalla

; Here & There on tukijärjestelmä paikallisten ruohonjuuritason aloitteiden tukemiseksi, jotka edistävät Agenda2030-tavoitteita ja Utrecht 4 Global Gifts on verkkokauppa, joka myy sosiaalisesti, ympäristöllisesti ja taloudellisesti kestäviä tuotteita Utrechtissä sijaitsevista yrityksistä.

Voit lukea lisää Utrechtin SDG-työstä täältä:

<https://www.local2030.org/library/447/Localising-the-SDGs-in-Utrecht-.pdf>

E

Seuranta ja viestintä

E1	VLR eli Voluntary Local Review	100
E2	Mayor's Indicators - oikeiden mittareiden asettaminen	109
E3	Viestinnän rooli kestävässä kehityksessä	112

Kuva: Mikael Ahlfors / Ympäristöministeriön kuvapankki

E1 Voluntary Local Review eli Agenda2030 -toimenpideraportointi

Vaikka kunnat asettaisivat kunnianhimoisia kestävän kehityksen tavoitteita, ne voivat olla yhtä tyhjän kanssa, ellei niiden toimeenpanemisesta huolehdita tai tavoitteiden saavuttamista seurata.

Siinä missä valtioiden tulee raportoida Agenda 2030 -tavoitteiden edistymisestä säännöllisesti YK:lle, kunnilla ei vastaavaa velvoitetta ole. Monet kunnat – etenkin suuret kaupungit – ovat kuitenkin ryhtyneet laatimaan vapaaehtoisia paikallisia raportteja (Voluntary Local Review, VLR). New Yorkin kaupunki oli asiassa aloitteentekijä, jonka esimerkkiä esimerkiksi Helsinki kiirehti seuraamaan ensimmäisten joukossa.

Missä ja milloin työkalua voi käyttää?

Voluntary Local Review toimii ennen kaikkea tavoitteenasettelun ja seurannan tukena,

mutta se on myös suosittu tapa viestiä paikallistason merkityksestä kestäväen kehityksen edistämiseksi. Paikallisesti sen tekemisen prosessi voi olla yhtä merkittävä kuin raportoitava lopputulos: kunnan toiminnan kattava peilaaminen SDG-tavoitteita vasten toimii sekä sisäisenä auditointina että poikkihallinnollisen keskustelun vahvistajana. Kansainvälisille areenoille viestittyinä VLR:n tulokset voivat tukea kunnan kansainvälisten verkostojen rakentamista. VLR:n jo laatineet kunnat voivat vertailla lähestymistapojaan toisiinsa ja työhön ryhtyvät kunnat voivat pyytää edelläkävijöiltä neuvoa. Helsinki sovelsi New Yorkin lanseeraamaa raportointitapaa, ja on haastanut muitakin suomalaisia kaupunkeja seuraamaan New Yorkin esimerkkiä.

Keille työkalu on suunnattu?

Toimenpideraportointi on suunnattu etenkin kuntajohtajille ja kestäväen kehityksen poikkihallinnollista työtä koordinoiville tahoille. Monialaisuudessaan toimenpideraportointi pakottaa kuntien toimialat laaja-alaiseen yhteistyöhön, mihin on saatava johdolta vahva mandaatti. Prosessiin osallistuvilla työkalu tuo Agenda 2030:n tutuksi ja tarjoaa mahdollisuuden tuottaa oman asiantuntemuksen pohjalta sisältöä yhteiseen kokonaisuuteen.

Näitä asioita tarvitset toteutukseen

Toimenpideraportointi perustuu vapaaehtoisuuteen, joten kunnat voivat itse päättää raportoinnin painopisteet ja keskittyä itselleen oleellisten kestäväen kehityksen tavoitteiden

Hyvä muistaa VLR:ää tehdessä

- Vältä mielikuvaa toimenpideraportoinnista kunnan työntekijöiden tekemän työn arviointina. Korosta raportointia *oppimisprosessina*, johon osallistuvat kaikki tasapuolisesti ylintä johtoa myöten.
- Jos kunnan ei ole mahdollista hyödyntää mielekästä seurantadataa raportoitavien toimenpiteiden tehokkuudesta, voi mittaristoja käyttää myös keskustelurunkona toimialojen asiantuntijoiden kanssa.

tarkasteluun. Silti raportointi edellyttää monialaisen työryhmän yhteistyötä, josta on tärkeää viestiä johdonmukaisesti organisaation sisällä. Prosessi vaatii ennen kaikkea keskeisten asiantuntijoiden aikaa sekä työstää kokonaisuutta keskenään että kerätä toimialoilta tarvittavia tietoja hyvin suunnitellulla ja siten selkeällä tavalla, vuorovaikutuksessa kunkin toimialan edustajien kanssa. Jos kunnalla on omaa tilastotuotantoa tai pääsy sopivaan tietopalveluun, kannattaa tuoda VLR-työhön myös konkreettisia mittareita, joita vasten kunnan toimenpiteitä voi peilata.

Voit edetä esimerkiksi näin

a. Tutustu ainakin kolmeen jo tehtyyn

VLR-prosessiin. Huomaat, että niissä on paljon yhteisiä piirteitä mutta myös eroavaisuuksia. Useilla kunnilla työn keskiössä on ollut ryhmitellä paikallinen työ toimenpidekokonaisuuksiksi, joiden alla käydään seikkaperäisesti läpi kaikki sektorikohtaiset toimet kunkin SDG:n osalta. Joillakin kunnilla tämän rinnalla on kulkenut indikaattorilähtöinen tarkastelu, jolla on pyritty hahmottamaan nykytilannetta ja viime vuosina tapahtunutta kehitystä. Joissakin kunnissa on keskitytty viestimään vahvasti siitä, että kunta on Agenda 2030 -työssä vahvasti hengessä mukana, vaikka itse raportointi on tehty varsin kevyesti. Kaikista lähestymistavoista voi kuitenkin löytää jotain opittavaa oman työn suunnitteluun.

b. Valmistele kunnalle parhaiten sopiva prosessi porukalla ja tarkista resursoinnin riittävyys suhteessa riman korkeuteen.

Työhön ei kannata ryhtyä viime tingassa esimerkiksi jonkin julkisuutta tuovan tapahtuman alla eikä toisaalta ilman selvää aikatauluakaan. Johdon oltava prosessissa mukana ja viestiä työn tarkoitus kunnan sisällä hyvin. Jos työllä koordinaattori niin häntä ei saa jättää yksin, vaan hänen tukenaan tulee olla vähintään tiivis ohjausryhmä, joka osaltaan kantaa vastuuta työstä organisaation sisällä.

c. Käänny muiden raportointien /

raportointien kuntien puoleen, jos tarvitset neuvoja tai vertailukohtia. Samalla kun saat arvokasta tietoa siitä, miten muut kunnat päätyivät työssään tietynlaisiin

Kuva: Pentti Hokkanen / Ympäristöministeriön kuvapankki

prosesseihin ja lopputuotoksiin, tuotat iloa tietä jo raivanneille. Varaudu myös siihen, että oman kuntasi tuottamat materiaalit on helppo jakaa niistä kiinnostuneille.

d. Jos haluat kunnastasi tienraivaajan, kytke työ konkreettisten tavoitteiden määrittelyyn: Mitkä vaatimukset kunnan toimenpiteiden pitää täyttää esim. vuoteen 2025 mennessä? Millaisia perustavanlaatuisia muutoksia tarvittaisiin, jotta kaikki SDG-tavoitteet voitaisiin saavuttaa vuoteen 2030 mennessä? Useimmat VLR:t ovat jättäneet tämän tulokulman käyttämättä.

MITÄ MUUALLA TEHDÄÄN? ESIMERKKEJÄ SUOMESTA JA MAAILMALTA

11 Helsingin kaupunki: [Kaupunkitasoisen toimeenpanoraportoinnin ensimmäinen osa](#)

12 Helsingin kaupunki: [Agendasta teoiksi YK:n kestävän kehityksen tavoitteiden toteutuminen Helsingissä 2019](#)

13 Turun kaupunki: http://www.turku.fi/uutinen/2020-06-11_turun-kaupungin-toteuttama-ykn-kestavan-kehityksen-tavoitteiden-kaupunkitasoinen

14 Espoon kaupunki: <https://www.espoo.fi/kestavakehitys>

Helsingin kaupunki oli Suomessa ensimmäisten joukossa käynnistämässä raportointia New Yorkin kaupungin esimerkin innostamana. Helsinki toteutti VLR:n kahdessa osassa. Huh-tikuussa 2019 julkistettiin toimeenpanoraportoinnin ensimmäisen vaiheen yhteenveto¹¹, jossa kaupungin strategiaa ja Agenda 2030 -tavoitteita tarkasteltiin rinnakkain. Toisessa vaiheessa laadittiin mittava julkaisu¹², jossa kuvattiin Helsingin kaupungin toimenpiteitä, jotka linkittyvät SDG-tavoitteisiin. Toimenpidekuvausten yhteydessä käytettiin myös joitakin indikaattoreita kuvaamaan nykytilaa tai edistymistä tavoitteiden saavuttamisessa.

Sittemmin ainakin Espoo ja Turku ovat tuottaneet toimenpideraporttinsa, molemmat hieman omalla mallillaan. Turun raportti¹³ keskittyi kaupunkistrategian ja sitä toteuttavien

kärkihankkeiden tarkasteluun sekä toimialojen ja valittujen konserniyhtiöiden keskeisiin toimenpiteisiin. Raportin lisäksi prosessissa tuotettiin viestintämateriaalien kokonaisuus, jolla kestävän kehityksen työstä viestitään myös kaupunkilaisille ja muille sidosryhmille. Turun raportti esittelee 17 päätavoitteen kunkin yksi kerrallaan, kaupungin näkökulmasta tärkeitä teemoja esiin nostaa ja niihin liittyviä toimenpiteitä valikoidusti esitellen. Sen jälkeen käydään läpi tavoitteessa edistymisen tila sekä kaupunkistrategiaan sisältyvillä mittareilla että muilla tavoitteeseen liittyvillä tunnusluvuilla.

Espoon toimenpideraportti¹⁴ muistuttaa enemmän Helsingin kuin Turun raporttia. Sen painopiste on kaupungin toiminnan kuvaamisessa kolmen pääteeman alla. Englanninkielisenä ensin julkaistussa raportissa teemat ovat

VLR-raporttien laadintaan kannattaa hakea inspiraatiota myös kauempaa. Kansainvälisestä tietokannasta löytyy hyviä esimerkkejä niin raportoinnin lähestymistavan, sisältöjen kuin tulostuksen suhteen

Leave no one behind, Let's do this together ja Accelerated Action. Nämä kuvaavat Espoo-tarinan eli kaupunkistrategian toteuttamiseen tähtääviä toimia, niitä kunkin alaluvun kohdalla SDG-tavoitteisiin peilaten. Raportti sisältää myös osuuden jossa kutakin SDG-tavoitetta kuvaavilla indikaattoreilla arvioidaan Espoon kestävän kehityksen nykyistä tilaa ja viime vuosien kehitystä.

VLR-raporttien laadintaan kannattaa hakea inspiraatiota myös kauempaa. Kansainvälisestä tietokannasta löytyy hyviä esimerkkejä niin raportoinnin lähestymistavan, sisältöjen kuin tulostuksen suhteen: <https://www.iges.or.jp/en/projects/vlr>. Tarjolla on myös japanilaisen pikkukaupungin Shimokawan onnistuneen ja tuloksellisen prosessin pohjalta laadittu seikkaperäinen opaskirja.

KOHTI KESTÄVÄÄ KEHITYSTÄ YHDESSÄ KUNTALAISTEN KANSSA

Mannheimissa kestävän kehityksen työhön tartuttiin luomalla ensin yhteinen visio siitä, mihin suuntaan ja millaiseksi kaupunkia haluttaisiin kehittää kestävän kehityksen tavoitteet huomioiden. Työtä ei tehty suljettujen ovien takana, vaan työtä tehtiin pitkäjänteisesti ja avoimesti yhdessä asukkaiden ja organisaatioiden kanssa. Työn tuloksena syntynyt Mannheim 2030 -missio kuvaa, miten kaupunki toteuttaa YK:n kestävän kehityksen tavoitteet paikallisella tasolla ja miltä sen pitäisi näyttää vuoteen 2030 mennessä.

Voit lukea lisää Mannheimin SDG-työstä Mannheimin VLR-raportista [täältä](#).

IDEAS AND PRE-PROCESS

- In first surveys and events collect the City ideas for implementation the sustainability goals of citizens.

NEW YEAR'S RECEPTION

- At the New Year's Reception of the City of Mannheim, the citizens will be presented with a first interim result of the discussion on the implementation of the sustainability goals in Mannheim and given room for feedback.

PHOTOBOX

- Mannheimer women and men are announced with the sustainability goals by making them known to the public have the possibilities, in the photo box with her favorite sustainability goal to have oneself photographed and to have it on social media.

In an Urban Thinkers Campus, over 500 men and women from Mannheim discuss with international experts how the sustainability goals of the United Nations can be implemented in Mannheim.

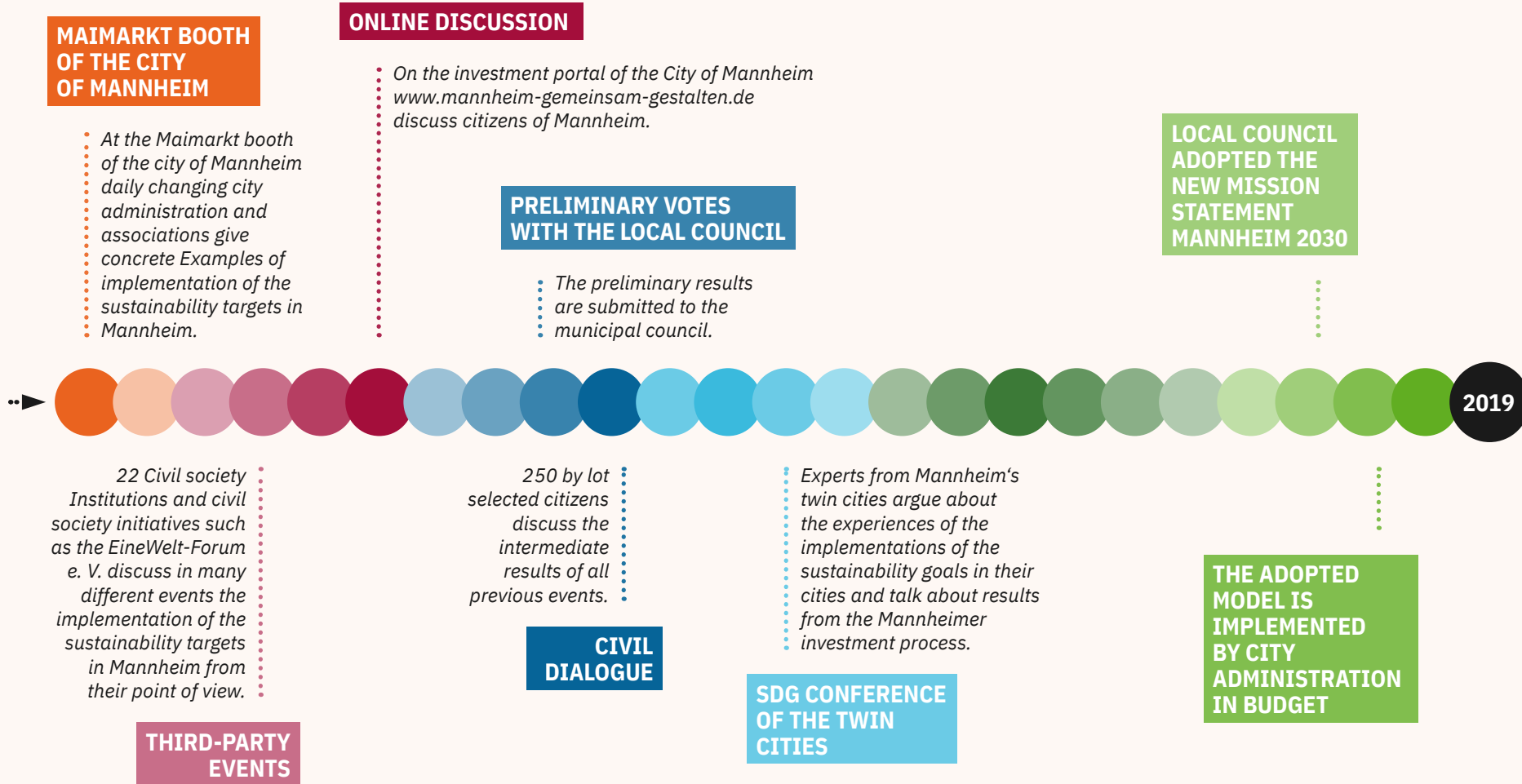
URBAN THINKERS CAMPUS

WORKSHOP OF THE LOCAL COUNCIL, OF THE DISTRICT ADVISORY COUNCILS AND THE MIGRATION ADVISORY COUNCIL

The local councils, district advisory councils and the Migration Advisory Board discuss in a written exam the results of the Urban Thinkers Campus and the intermediate results from the process of citizen participation to date.

The Mayor discussed in two workshops with by lot selected Mannheimer women and men the Sustainability goals and their Importance/prioritization for Mannheim.

DIALOGUE WORKSHOPS OF THE MAYOR WITH CITIZENS

E2 MayorsIndicators

Mayors Indicators on kokonaan verkossa toimiva kuntien kestävän kehityksen seurannan ja tiedolla johtamisen työkalu. Palvelu pohjautuu YK:n 17 kestävän kehityksen tavoitteeseen tuottaen tietoa eri osa-alueiden, kuten ympäristön, talouden ja hyvinvoinnin kehityksestä kunnissa.

Info

MayorsIndicators-verkkopalvelusta löydät kattavan, alati kasvavan ja kehittyvän listan vertailukelpoisia indikaattoreita Agenda2030 tavoitteiden seuraamiseen omassa kunnassasi.

Tutustu ja rekisteröidy MayorsIndicators-palveluun täällä:
<https://mayorsindicators.com/index.cfm>

Kestävän kehityksen työn painoarvon kasvaessa tarvitaan myös entistä tarkoituksenmukaisempia instrumentteja kestävän kehityksen johtamiseen ja toimeenpanoon paikallistaloudella. Johtaminen edellyttää onnistumisen seurantaan, ja seuranta puolestaan edellyttää toimivia mittareita.

MayorsIndicators-palvelun sisältämien indikaattoreiden avulla kunnat voivat paitsi seurata edistymistään kestävän kehityksen eri osa-alueilla myös verrata kehitystään muihin kuntiin Suomessa, Ruotsissa ja Iso-Britanniasa. Palvelun avulla voi tarkastella esimerkiksi kunnan huoltosuhdetta, palkkatasa-arvoa, hiilinielupotentiaalia ja työpaikkojen moninaisuutta. Kaiken kaikkiaan palvelu kattaa yli 70 vertailukelpoista indikaattoria kaikilta kestävän kehityksen osa-alueilta. Palveluun on

»
Palvelu kattaa yli 70 vertailukelpoista indikaattoria kaikilta kestävän kehityksen osa-alueilta.

»

koottu kaikkien Suomen kuntien tiedot julkisista tietolähteistä.

Vertailukelpoiset indikaattorit kestävän kehityksen seurantaan ja tiedolla johtamisen tueksi

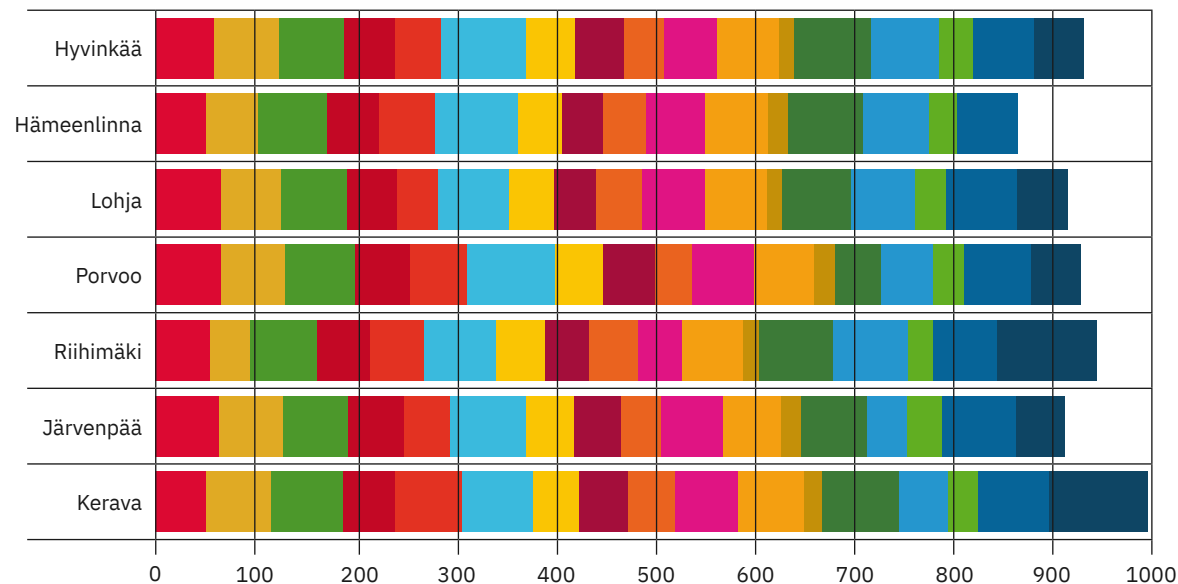
Jotta edistystä kohti kestävästä kehityksestä voidaan luotettavasti seurata, tulee kunnissa tehtävää työtä mitata kattavilla ja vertailukelpoisilla indikaattoreilla. MayorsIndicatorsin kestävän kehityksen edistymisen seuranta- ja vertailumenetelmät perustuvat luotettaviin tietolähteisiin ja kattaviin indikaattoreihin, joiden avulla voidaan arvioida kunnan eri toimialoilla tehtyjen toimenpiteiden vaikutuksia.

Lisäksi indikaattoreiden avulla mahdollistetaan, että ajantasainen tilastotieto ja tilannetta

tai ilmiötä kuvaavat faktat otetaan johtamisessa ja päätöksenteossa huomioon; palvelua voidaan hyödyntää monipuolisesti tiedolla johtamisessa ja kestävän kehityksen tavoitteiden viemisessä kuntastrategiaan.

Työkaluilla tehostat seurantaa ja viestintää

MayorsIndicators-palvelun avulla kuntien kehitystä eri osa-alueilla voidaan seurata aikasarjoilla sekä suhteessa muihin kuntiin Suomessa, Ruotsissa ja Iso-Britanniassa. Indikaattoreiden useat eri kuvaajatyypit sekä oman kuntasi tietokanta tukevat kestävän kehityksen seurantaa ja viestintää. Raportointityökalun avulla voit helposti tulostaa räätälöityjä tai määrämuotoisia raportteja ja esityksiä.

MayorsIndicators-palvelun avulla voit helposti vertailla kuntasi sijoittumista kestävän kehityksen eri osa-alueilla valitsemissi verrokkikuntiin.

Palvelun käyttöönoton myötä kunnat saavat käyttöönsä muun muassa seuraavat toiminnot ja ominaisuudet:

- 140 kestävän kehityksen indikaattoria: kattavat aikasarjat ja vertailuaineiston muihin kuntiin
- Raportointityökalun
- Kunta-ranking työkalun
- Kieliversiot suomeksi, ruotsiksi ja englanniksi
- Webinaarimuotoisen käyttökoulutuksen
- Sähköposti- ja puhelintuen

Mitä muualla tehdään?

Suomessa lukuisat kaupungit (muun muassa Helsinki, Espoo, Vantaa, Tampere, Turku ja Oulu) ovat ottaneet MayorsIndicators-palvelun koeäyttöön.

E3 Viestinnän rooli kestävässä kehityksessä

Viestinnällä on luonnollisesti merkittävä rooli myös kuntien SDG-työssä. Selkeällä ja inspiroivalla viestinnällä voidaan paitsi parantaa kunnassa suunnitteilla olevan, tehtävän ja jo tehdyn SDG-työn ymmärrettävyyttä ja täten kohottaa onnistumisen mahdollisuuksia, myös rakentaa kunnan brändiä.

Muutakin kuin vastuullisuusraportointia

Kuntien kestävä kehityksen työstä viettäessä ja sitä suunnitellessa kannattaakin pitää mielessä, että viestinnällä on suuri merkitys paitsi kunnan mielikuvien rakentumisessa, myös kunnan sisäisen työn koordinoinnissa ja edistämässä mahdollisimman tuloksellisesti.

Kuten Sitran [Polkuja tavoitteelliseen kestävyysraportointiin](#) -selvityksessä (5/2020) todetaan:

“Valtaosin vastuullisuusraportointi nähdään yhteiskunnallista hyväksyttävyyttä vahvistavana ulkoisen viestinnän välineenä, mutta SDG-

arviointi ja -raportointi on parhaimmillaan myös vahvaa sisäistä viestintää.“

Kestävän kehityksen viestintää ei siis kannata ajatella pelkästään laadukkaan vastuullisuusraportin tuottamisena (vaikka sillä tärkeä rooli onkin), vaan jatkuvana ja alati kehittyvänä dialogina niin kunnan työntekijöiden kuin kunta-laisten välillä.

Viestinnällä rajat ylittävää yhteistyötä

Sitran selvityksessä todetaan myös, että Suomessa tehdyn kyselyn mukaan 86 prosenttia suomalaisyrityksistä pitää YK:n kestävän kehityksen tavoitteita erittäin tai melko olennaisina liiketoimintansa kannalta. Kestävän kehityksen viestinnässä kannattaa pitää siis mielessä, että myös yritykset näkevät kestävän kehityksen tärkeänä osana liiketoimintansa

kehittämistä – kunnan kannattaa siis viestiä aktiivisesti myös yritysten suuntaan kestävän kehityksen suunnitelmistaan ja toimistaan, ja pyrkiä löytämään tapoja toteuttaa tavoitteita yhteistyössä yritysten kanssa.

Sateenkaaripesua vai konkreettisia tekoja?

Selkeällä ja innostavalla kestävän kehityksen viestinnällä voidaan rakentaa myös kunnan brändiä, ja täten houkuttaa uusia asukkaita, yrityksiä ja sijoittajia – tai vähintäänkin pitää vanhoista kiinni. Viestintää suunniteltaessa ja toteutettaessa on kuitenkin hyvä pitää mielessä, että sanojen takana on myös oltava tekoja.

Esimerkiksi Iin kunta on saanut paljon huomiota – jopa kansainvälisillä areenoilla – määrittämisestä kestävän kehityksen työstä, joka

on tuottanut myös tuloksia. Ilmastotyön osalta kunta on uutisoanut mm. vuosina 2007–2017 aikaansaadusta 62 prosentin (60 500 000 kgCO²) päästövähennyksestä. Määrä vastaa arviolta noin 5 500 iiläisen vuosittaista hiilijalanjälkeä. Kun [BBC uutisoi](#) 10 000 asukkaan “ilmastosankareista”, tuotiin lin esimerkin kautta esiin myös uusiutuviin energialähteisiin tehdyistä investoinneista saadut taloudelliset hyödyt.

Lahden kaupunki on saanut paikan parrasvaloissa esimerkiksi saksalaisen Der Spiegel -aikakauslehden [sivuilla](#). Sekä kaupungin ilmastotyötä että ympäristökaupunkina profiloitumista tuotiin esiin paikallisen tason edelläkävijyytenä, josta on myös konkreettisia näyttöjä.

SDG-tavoitteisiin linkittymistä on toisaalta kritisoitu myös ”sateenkaaripesuksi”, jos toiminta ja viestintä eivät kulje käsi kädessä (Sitra, 5/2020)

Agenda 2030 SDG-tavoitteet ovat olleet suosittu viestinnän väline, joilla voidaan helposti luoda mielikuvia kestävän kehityksen roolista ja merkityksestä organisaation tai kunnan toiminnassa, ilman konkreettisia tekoja. Jotta kestävän kehityksen viestintään saadaan uskottavuutta, viestinnässä kannattaa painottaa ensisijaisesti konkreettisia tekoja ja suunnitelmia, yhteistyösopimuksia ja hankkeita, joissa tavoitteita todella toteutetaan tai tullaan toteuttamaan.

